

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA
OBLIKOVANJE VLAD: ŠTUDIJA PRIMERA
SLOVENIJA, NORVEŠKA**

Laura Simonišek

Ljubljana, april 2013

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA OBLIKOVANJE VLAD: ŠTUDIJA PRIMERA
SLOVENIJA, NORVEŠKA**

Kandidatka: Laura Simonišek
Vpisna številka: 04037618
Študijski program: Univerzitetni študijski program Uprava 1. Stopnja

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Ljubljana, april 2013

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Laura Simonišek, študentka univerzitetnega študijskega programa Uprava prva stopnja, z vpisno številko 04037618, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: »Vpliv volilnega sistema na oblikovanje vlad: študija primera Slovenija, Norveška«.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oziroma citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobeseidnega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oziroma ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št.21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela;
- soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Teja Gregorčič

Ljubljana, april 2013

Podpis avtorice:

POVZETEK

Diplomsko delo v začetku predstavlja vrste in značilnosti volilnih sistemov, ki jih poznamo ter hkrati pojasnjuje tako prednosti kot tudi slabosti njihovega delovanja. Izbira volilnega sistema je ena izmed pomembnejših odločitev vsake države, saj ključno vpliva na sestavo zakonodajne in izvršilne veje oblasti.

V splošnem ločimo proporcionalni in večinski volilni sistem. V Sloveniji poteka transformiranje glasov v poslanske sedeže po proporcionalnem volilnem sistemu, ki sicer vsebuje nekaj značilnosti večinskega volilnega sistema. Ali bi bilo za Slovenijo boljše, če bi za razdelitev mandatov uporabljala večinski volilni sistem, je težko reči. Odločili smo se, da podrobneje raziščemo delovanje proporcionalnega volilnega sistema na primeru Kraljevine Norveške in ga primerjamo z našim volilnim sistemom. Predvsem nas je zanimal vpliv volilnega sistema na obliko, sestavo in delovanje izvršilne veje oblasti. Diplomsko delo tako obravnava volilna sistema Norveške in Slovenije in na podlagi primerjalne analize poskuša pojasniti njun vpliv na učinkovitost delovanja obeh vlad.

Ključne besede: Norveška, Slovenija, volilni sistem, parlamentarne volitve, vlada

SUMMARY

IMPACT OF THE ELECTORAL SYSTEM ON FORMING GOVERNMENTS: A CASE STUDY OF SLOVENIA, NORWAY

At the beginning of the thesis, the types and characteristics of different electoral systems are presented, followed by an explanation of their advantages and disadvantages. Choosing the electoral system is one of the most important decisions of each country as it is a key influence on the composition of the legislative and executive branches.

In general, there are proportional and majority electoral systems. In Slovenia, votes are transformed into parliamentary seats according to the proportional electoral system which also contains some features of the majority electoral system. Whether it would be better if Slovenia used the majority electoral system for distribution of mandates, is difficult to say. Therefore, we decided to further investigate the operation of the proportional electoral system on the case of the Monarchy of Norway and compare it with our electoral system. Our interest mainly lied in the impact the electoral system had on the form, structure and operation of the executive branch. The thesis thus deals with the electoral systems of Norway and Slovenia and tries to explain their influence on the operational efficiency of the two governments on the basis of comparative analysis.

Key words: Norway, Slovenia, electoral system, parliamentary elections, government

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	III
POVZETEK.....	V
SUMMARY	VI
KAZALO.....	VII
KAZALO PONAŽORITEV	IX
KAZALO GRAFIKONOV.....	IX
KAZALO SLIK.....	IX
1 UVOD.....	1
2 VOLITVE IN VOLILNI SISTEM.....	4
2.1 VOLITVE	4
2.2 VOLILNI SISTEM.....	4
2.3 NAČELA VOLILNEGA SISTEMA	5
3 VRSTE VOLILNIH SISTEMOV	8
3.1 VEČINSKI VOLILNI SISTEM.....	8
3.1.1 SISTEMI Z RELATIVNO VEČINO.....	8
3.1.2 SISTEMI Z ABSOLUTNO VEČINO.....	10
3.1.3 ALTERNATIVNO GLASOVANJE	12
3.2 PROPORCIONALNI SISTEM.....	13
3.2.1 SISTEMI STRANKARSKIH LIST.....	14
3.2.2 SISTEM ENEGA PRENOSLJIVEGA GLASU	16
3.3 POLPROPORCIONALNI ALI MANJŠINSKI SISTEMI.....	17
4 VOLILNI SISTEM SLOVENIJE	18
4.1 PRAVNA UREDITEV VOLITEV	18
4.2 RAZDELITEV MANDATOV.....	19
5 VOLILNI SISTEM NORVEŠKE	21
5.1 PRAVNA UREDITEV VOLITEV	21
5.2 RAZDELITEV MANDATOV.....	22
6 VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA OBLIKOVANJA VLAD	24
6.1 PRIMER SLOVENIJE	24
6.1.1 VOLITVE MANDATARJA.....	24
6.1.2 IMENOVANJE MINISTROV	25
6.2 PRIMER NORVEŠKE.....	26

6.2.1	VOLITVE MANDATARJA.....	26
6.2.2	IMENOVANJE MINISTROV IN ČLANOV KRALJEVEGA SVETA	27
6.3	PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NORVEŠKO.....	27
7	VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA SESTAVO VLAD.....	29
7.1	PRIMER SLOVENIJE.....	29
7.1.1	SESTAVA VLADE	29
7.1.2	POLOŽAJ ČLANOV VLADE	30
7.2	PRIMER NORVEŠKE	30
7.2.1	SESTAVA VLADE IN KRALJEVEGA SVETA	30
7.2.2	POLOŽAJ ČLANOV VLADE IN KRALJEVEGA SVETA	31
7.3	PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NORVEŠKO.....	32
8	VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA DELOVANJE VLAD.....	33
8.1	PRIMER SLOVENIJA.....	33
8.1.1	DELOVANJE VLADE	33
8.1.2	PRISTOJNOSTI VLADE	34
8.1.3	RAZMERJE MED DRŽAVNIM ZBOROM IN VLADO	35
8.2	PRIMER NORVEŠKA.....	37
8.2.1	DELOVANJE VLADE IN PRISTOJNOSTI KRALJEVEGA SVETA	37
8.2.2	RAZMERJE MED DRŽAVNIM ZBOROM IN VLADO TER KRALJEVIM SVETOM	39
8.3	PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NORVEŠKO.....	41
9	ZAKLJUČEK	42
	LITERATURA IN VIRI.....	45

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

GRAFIKON 1: RELATIVNA VEČINA.....	10
GRAFIKON 2: ABSOLUTNA VEČINA.....	12
GRAFIKON 3: ALTERNATIVNO GLASOVANJE	13
GRAFIKON 4: PROPORCIONALNA ZASTOPANOST	14
GRAFIKON 5: SISTEM STRANKARSKIH LIST	14
GRAFIKON 6: SISTEM ENEGA PRENOSLJIVEGA GLASU.....	17

KAZALO SLIK

SLIKA 1: VOLILNE ENOTE SLOVENIJE.....	20
SLIKA 2: VOLILNE ENOTE NORVEŠKE.....	23

1 UVOD

Pomemben del vsakega političnega sistema je volilni sistem. Volilni sistem v širšem smislu zajema vse pravice in obveznosti kot tudi ukrepe in postopke, ki se na nanašajo na volitve. V ožjem pomenu pa se nanaša zgolj na razdelitev poslanskih sedežev v parlamentu. Volilni red tako ključno vpliva na sestavo predstavniškega telesa določene države. Državljeni in državljanke oziroma volilni upravičenci pa so tisti, ki podelijo mandat za izvajanje oblasti.

V splošnem ločimo večinsko in proporcionalno razdelitev mandatov, obstaja pa tudi mešani volilni sistem. Prednosti večinskega volilnega sistema naj bi bile ravno slabosti proporcionalnega volilnega sistema in obratno. Ena izmed prednosti večinskega volilnega sistema je na primer ta, da omogoča natančno odločanje med kandidati na volitvah. Tako volivci točno vedo koga volijo. Poleg tega večinski volilni sistem omogoča hitrejšo sestavo vlade v primerjavi s proporcionalnim sistemom, saj ne pozna sklepanja koalicij. Politična stranka, ki je dobila zmago na volitvah, ima absolutno večino v parlamentu, kar posledično pomeni tudi stabilnejšo vlado. Na drugi strani pa imamo proporcionalni sistem, katerega glavna značilnost je ravno ustrezna zastopanost volilnih glasov z razdelitvijo mandatov. Takšna raznolika zastopanost volivk in volivcev v parlamentu zajema večjo različnost interesov in potreb državljanov v primerjavi z večinskim volilnim sistemom. Vendar po drugi strani lahko prinese toliko težjo sestavo koalicije zaradi večjega števila političnih strank, ki so si med seboj zelo različne, imajo drugačne interese in cilje. Stranka, ki je zmagala na volitvah, bo skoraj zagotovo iskala bližnje, sebi podobne tesne koalicijske partnerje z namenom, da bo lahko izvajala svoj politični program brez večjih kompromisov. Zato je vloga formatorja oziroma pogajalskega koordinatorja zelo pomembna pri izbiri koalicijskih partnerjev. Sestava vladne koalicije je v tem primeru toliko težja in lahko povzroča nestabilnost koalicijske vlade, slabo delovanje celotnega parlamenta kot tudi političnega sistema na splošno. Tukaj velja omeniti še moč političnih strank in njihova ideološka stališča, ki so ključnega pomena. Lahko bi rekli, da imajo politične stranke, zbrane okoli levega spektra krila, večjo možnost, da pridejo v vlado kot ideološko radikalnejše stranke. Politične stranke lahko ostanejo tudi zunaj vlade zaradi svojih ideoloških razlogov ali iz prepričanja, da so lahko uspešnejše na strani opozicije. Ta razlog še posebej velja za skandinavske države.

Podrobneje bomo vrste in značilnosti volilnih sistemov predstavili v prvem delu diplomskega dela, nato pa sem bomo osredotočili na volilni sistem, ki ga poznamo v Sloveniji. V Sloveniji smo predlansko jesen imeli predčasne parlamentarne volitve. V tistem času je bilo veliko govora o primernosti trenutnega volilnega sistema. Številni strokovnjaki so bili mnenja, da je prišel čas za spremembe ter da je potrebno slovenski volilni sistem nadgraditi, kot je potrebno nadgraditi ustavo. Največ kritik je bilo ravno na račun dokaj neučinkovitega delovanja vlade, ki je posledica usklajevanja določenih predlogov med koalicijskimi partnerji in ne nazadnje tudi civilno družbo (na primer Sindikati). Vzrok verjetno tiči v samem volilnem sistemu, ki narekuje koalicijsko vlado celo

večjega števila strank. Dogovor o določenih vladnih predlogih v koaliciji je še težji, v kolikor koalicijske stranke nimajo podobne politične paradigme. Ravno zaradi opisanega lahko vlada deluje neučinkovito in to kljub dolgotrajnim usklajevanjem in prepričevanjem koalicijskih partnerjev in ne nazadnje tudi civilne družbe.

V ta namen smo se odločili, da slovenski volilni sistem primerjamo z državo, ki ima podoben volilni sistem, kot ga poznamo v Sloveniji. Slovenija se še posebej v teh kriznih časih zelo rada zgleduje in primerja z velikimi, razvitimi skandinavskimi državami, zato smo se odločili, da si za primerjavo izberemo skandinavsko Kraljevino Norveško. Več bomo o volilnem sistemu Norveške kot tudi Slovenije predstavili v drugem delu diplome, kjer se bomo še posebej osredotočili na vladi omenjenih držav. Kot je razvidno že iz samega naslova diplomske naloge, nas bo zanimal predvsem vpliv volilnega sistema na vlado, na njeno oblikovanje kot tudi na sestavo in delovanje.

Z diplomskim delom bomo skušali potrditi ali ovreči naslednjo hipotezo:

- norveški proporcionalni volilni sistem v primerjavi s slovenskim proporcionalnim volilnim sistemom omogoča učinkovitejše delovanje vlade zaradi številnih razlik med njima.

Z raziskavo političnih sistemov obeh držav bomo iskali tudi podobnosti in razlike ter prednosti in slabosti posameznega volilnega sistema in skušali odgovoriti na raziskovalni vprašanje: »Ali bi se Slovenija v pravni in politični ureditvi morda morala zgledovati po Kraljevini Norveški?« in: »Ali je norveški volilni sistem boljši od slovenskega?« Na podlagi ugotovitev, do katerih bomo prišli med našim raziskovanjem, bomo nato v zaključnem delu svoje izsledke strnili in iz ugotovljenega skušali osnovati kakšen predlog za izboljšanje slovenskega volilnega sistema.

Cilj diplomskega dela je prikazati volilni sistem, ki ga poznamo v Sloveniji in na Norveškem ter njegov morebitni vpliv na predstavniško telo. Tako bomo poskušali ugotoviti, kako volilni sistem vpliva na delovanje vlade in primerjali njeno učinkovitost pri obeh volilnih sistemih. V ta namen bomo izpostavili elemente samega volilnega sistema, kakor tudi ostale dejavnike, ki bi lahko kakorkoli vplivali na delovanje vlade.

Namen našega diplomskega dela je predstaviti slovenski in norveški volilni sistem, poiskati slabosti slovenskega volilnega sistema, v kolikor obstajajo, in na podlagi teh iskati predloge za njegovo izboljšanje.

Pri izdelavi diplomskega dela smo za ugotavljanje veljavnosti postavljene hipoteze uporabili tako metodo analize kot tudi primerjalno metodo. Pri pripravi dela so nam bili v pomoč številni knjižni ter elektronski viri, razni zakoni, pravilniki, monografije in članki. Pri pridobivanju podatkov za potrebe diplomskega dela smo se srečevali s pomanjkanjem literature, saj je volilni sistem Norveške v angleškem jeziku slabo opisan in pojasnjen. Glede na podatke, ki smo jih uspeli pridobiti, smo v diplomskem delu predstavili volilni

sistem Slovenije in Norveške, analizirali vpliv omenjenih volilni sistemov na delovanje vlade ter odgovorili na vsa postavljena raziskovalna vprašanja.

2 VOLITVE IN VOLILNI SISTEM

2.1 VOLITVE

Volitve so najpomembnejši izraz ljudske suverenosti in so nujen pogoj demokratičnega oblikovanja najpomembnejših državnih organov, zlasti parlamenta. Izraz ljudska suverenost pomeni, da celotna državna oblast praktično pripada državljanom in državljanom določene države. To pomeni, da ljudska suverenost izhaja iz ljudstva ter da je ljudstvo nosilec oblasti v državi. Volivci s tem, ko podelijo članom predstavniškega telesa mandat, vplivajo na sestavo parlamenta in na odločitve, ki jih parlament sprejema. Volitve so način, kako predstavniško telo dobi pooblastilo, da sme v imenu izražene večine volivcev odločati o najpomembnejših vprašanjih družbenega pomena. Zato bi lahko rekli, da so volitve pogoj in nuja za vzpostavitev in ohranitev sodobne pravne države (Grad, 2004, str. 17-18).

Če gledamo s pravnega vidika, lahko rečemo, da dajejo volitve pravno in legitimno moč zastopnikom predstavniškega telesa, da izvajajo oblast nad državljani. S političnega vidika pa je pomen volitev v aktivnem sodelovanju ljudstva pri oblasti, saj so volitve pravzaprav edini trenutek, ko ima ljudstvo v predstavniškem sistemu možnost, da lahko neposredno vpliva na oblikovanje in izvrševanje oblasti. Državljeni preko volitev izbirajo osebe, ki pripadajo različnim političnim strankam, da bodo v njihovem imenu izvrševale oblast v državi. Zato ni čudno, da so volitve v sodobnih demokracijah postale osrednji politični dogodek, okoli katerega poteka boj za oblast in pri čemer imajo prav politične stranke najpomembnejšo vlogo. Vsak volivec bo namreč na volitvah glasoval za tistega kandidata oziroma politično stranko, ki se bo v predstavljenem programu zavzemala za vprašanja in politične cilje, ki volivca zanimajo (Grad, 2004, str. 17-18).

»Vsi volivci skupaj tvorijo volilno telo, ki je demokratična osnova oblasti parlamenta. Volilno telo je praviloma razdeljeno na volilne enote, ki morajo biti približno enako velike, da je vsak državljan približno enako predstavljen v parlamentu, čeprav le kot del enotnega volilnega telesa. Po zasnovi sploščenega političnega predstavništva namreč parlament predstavlja voljo in interese celotnega ljudstva (ne pa posameznih lokalnih ali drugačnih skupin).« (Kaučič in Grad, 2007, str. 230)

2.2 VOLILNI SISTEM

Ena izmed najpomembnejših odločitev vsake države je prav gotovo izbira volilnega sistema. V najširšem pomenu je volilni sistem mogoče opredeliti kot skupek pravno urejenih pravil, načel in sredstev, ki urejajo volitve. Gre za razne pravice, obveznosti, ukrepe ter postopke, ki so določeni v skladu s predpisano državo in se nanašajo na volitve. Pomemben element volilnega sistema pa so še določbe o organizaciji volitev, volilnem postopku in volilni tehniki. Z njimi se uresničujejo volilna načela in urejajo

vprašanja v zvezi z organi, ki vodijo volitve, evidentiranjem volilne pravice, volilnimi enotami, itd. (Grad, 2004, str. 31-32).

Volilni sistem v ožjem definiramo zgolj kot sistem razdelitve mandatov. Od te razdelitve je odvisna zastopanost strank v predstavnem telesu, kar ima izredno pomemben vpliv na delovanje parlamenta in na politično življenje nasploh. Poznamo predvsem dva sistema transformiranja glasov v poslanske sedeže – večinski sistem in sistem sorazmernega predstavnštva (Kaučič in Grad, 2007, str. 231).

Volilni sistem vsake sodobne demokratične države sestavljata dva zelo pomembna elementa. Kot prvo velja nedvomno omeniti volilno pravico. Volilna pravica je temeljna politična pravica in je odraz tako volilnega kot političnega sistema določene države. Ta pravica pripada državljanom določene države pod določenimi pogoji. V sodobnih ustavah je volilna pravica določena kot ena izmed temeljnih človekovih pravic državljana. Ko govorimo o volilni pravici, ne smemo pozabiti na varstvo volilne pravice. Ta vsem svojim volilnim upravičencem omogoča, da lahko svojo volilno pravico izvršujejo svobodno in nemoteno. Poleg tega je varstvo volilne pravice pomembno z vidika zakonitosti volitev nasploh (Kaučič in Grad, 2007, str. 231).

Volilni sistem je eden najpomembnejših sestavnih delov političnega sistema vsake države, ker izraža in potrjuje temeljna politična razmerja in oblike določene družbe. Po drugi strani pa sam vpliva na delovanje političnega sistema. Oblast določenih političnih sil v državi ni odvisna samo od dejanskega razmerja političnih sil v državi, temveč v veliki meri od volilnega sistema, ker ta določa način prihoda na oblast (Kaučič in Grad, 2007, str. 231).

Pod pojmom volilni sistem si predvsem predstavljamo državne volitve, vendar pa ta izraz zajema tudi sistem volitev v organe raznih samoupravnih subjektov.

2.3 NAČELA VOLILNEGA SISTEMA

Splošna in enaka volilna pravica, neposredna volilna pravica, svobodna volilna pravica ter pravica do tajnosti glasovanja, so načela vsakega sodobnega, demokratičnega volilnega sistema. Brez upoštevanja navedenih načel ni demokratičnih volitev in ni demokracije, ker brez upoštevanja volilnih načel sestava demokratičnega predstavnškega telesa v imenu ljudstva ni možna. Z načeli volilnega sistema se uresničujejo politične pravice državljanov. Načela volilnega reda so zelo pomembna in običajno določena že v ustavah posameznih držav kot pomemben del ustavnega prava. Dodatno so razdelana z volilno zakonodajo in drugimi predpisi (Grad, 2004, str. 37).

Splošna volilna pravica je pravica vsakega državljana ne glede na razredno, narodnostno, rasno, ekonomsko ali drugo pripadnost in je varovana s pravnimi sredstvi. Ta so potrebna saj v končni fazi govorimo o temeljni pravici posameznika oziroma državljana, ki na način volilne pravice sodeluje pri oblikovanju temeljnih državnih organov. Volilna pravica je popolnoma odvzeta mladoletnim, osebno nesposobnim osebam, osebam, ki trpijo zaradi

duševne bolezni, prizadetosti ali zaostalosti in zaradi tega nikoli niso pridobile volilne pravice ali pa jim je bila ta kasneje odvzeta. Pri volitvah državnih organov pa so iz te pravice izključeni še tujci. Volilna pravica prav tako ne pripada osebam, ki so na prestajanju kazi, osebam, ki so obsojene na določeno kazen ali osebam, ki so storile določene volilne prestopke. Vendar gre v teh primerih zgolj za začasno in ne trajno prepoved izvrševanja volilne pravice (Grad, 2004, str. 38-40 in Toplak, 2000, str. 35).

Na načelo splošne volilne pravice se nanašajo tudi vprašanja o aktivni in pasivni pravici. Volilna pravica je aktivna in pasivna. Vsak občan ima pravico voliti in biti izvoljen. Ti dve pravici bi morali biti čim bolj izenačeni, čeprav za pasivno pravico po navadi veljajo strožji oziroma drugačni pogoji, kot so na primer višja starostna meja, določena stopnja izobrazbe ipd., čeprav naj ne bi smeli. V zvezi s pasivno volilno pravico se pojavi še vprašanje o nezdržljivosti (inkompatibilnosti) funkcij, saj nekatere državne funkcije niso združljive s funkcijo poslanca. Vendar pasivne pravice zaradi tega ne moremo omejiti (Grad, 2004, str. 38-40).

Načelo enake volilne pravice se nanaša na aktivno volilno pravico. Po tem načelu ima vsak državljan en glas, ti glasovi pa so si med seboj enakovredni. Noben glas nima prednosti pred drugimi glasovi. Vendar pa Toplak omenja, da obstajata dve razlagi enake vrednosti oziroma enake teže glasu. Prva razlaga poudarja, da: »Enaka teža oziroma vrednost glasu lahko pomeni enako možnost vplivanja na volilni izid.« (Erfolgschancen, glej M-D komentar k 38. členu, str. 52) Druga razlaga pa pravi: »Enaka teža oziroma vrednost glasu pa lahko pomeni tudi enak dejanski vpliv na volilni izid (Erfolgschancen).« (Toplak, 2000, str. 34-35)

Nasprotje enake volilne pravice je neenaka volilna pravica kot posledica dejstva, da so volilno pravico dobili tudi revnejši ljudje. Neenaka volilna pravice lahko pomeni, da imajo določeni ljudje, načeloma tisti bolj premožni in izobraženi, pravico do več glasov (pluralni votum) ali da imajo že zagotovljena mesta v predstavniskem telesu, ne glede na dejansko število glasov. O neenaki volilni pravici govorimo tudi, kadar je ta mnogokratna – ista oseba voli v več volilnih enotah. Velikokrat se enaka volilna pravica krši tudi z namernim preoblikovanjem volilnih enot, kar imenujemo »volilna geometrija«. Posledica tega so neustrezni volilni rezultati, saj ti ne odražajo dejanske volje in razpoloženja volivcev, ker lahko na primer manjše število volivcev voli večje število predstavnikov. Volilne enote morajo biti oblikovane tako, da enega predstavnika voli enako število volivcev, drugače tudi to pomeni kršitev enake volilne pravice. Vendar obstajajo nekatere izjeme, ki dovoljujejo preoblikovanje volilnih enot. Ko gre na primer za posebno zastopstvo narodnih manjšin, je načelo enake volilne pravice namerno kršeno (Grad, 2004, str. 42-43).

Neposredna volilna pravica pomeni, da volivci sami neposredno volijo člane predstavniskega telesa in tako direktno vplivajo na izbiro njihovih predstavnikov v parlamentu. Kadar pa državljani volijo samo svoje delegate (elektorje ali volilne može), in ti potem izvolijo člane kolegijskega telesa, takrat govorimo o posredni volilni pravici oziroma o posrednih volitvah. Lahko bi rekli, da »resnična« volja volivcev pride do izraza

le pri neposrednih volitvah, za katere tudi velja, da so bolj demokratične od posrednih volitev in so zato bolj v skladu z ljudsko suverenostjo. Posledica teh volitev je tudi večja odgovornost izvoljenih do volivcev kot pri posrednih volitvah (Kaučič in Grad, 2007, str. 236-237 in Grad, 2004, str. 43-44).

Za izvrševanje volilne pravice sta potrebni dve temeljni načeli. To sta svoboda in tajnost glasovanja, ki sta nadvse pomembni. Eno z drugim zagotavljata uresničevanje in zakonito izvedbo samih volitev. Svobodna volilna pravica pomeni, da imajo volivci na volitvah zares svobodno možnost izbiranja med različnimi kandidati oziroma političnimi strankami. Vsak volivec ima pravico, da se sam odloči za koga bo glasoval. Pri tej odločitvi pa ga ne sme nihče ovirati ali kako drugače vplivati nanj. Svobodna volilna pravica pomeni svobodno izražanje politične volje. Pri tem je pomembno poudariti, da nihče ni dolžan uveljavljati te pravice, če tega ne želi. Volilna pravica je pravica in ne dolžnost državljana (Grad, 2004, str. 37-44).

Nepogrešljiv del politične demokracije in hkrati pogoj demokratičnih volitev je načelo tajnega glasovanja. Je neizogiben garant svobodne volilne pravice ter politične zasebnosti. To načelo volivcu omogoča, da nad njim nihče ne more izvajati pritiska, za koga naj na volitvah glasuje, niti ga ne more klicati na odgovornost (Grad, 2004, str. 44-45).

3 VRSTE VOLILNIH SISTEMOV

»Zametki prvega volilnega sistema so se pojavili v Veliki Britaniji v 12. stoletju. To je bil večinski volilni sistem, ki je bil do pojava proporcionalnega sistema tudi edini volilni sistem. Proporcionalno volilno načelo se je pojavilo šele na začetku 20. stoletja, ko se je sprožil boj okoli političnega zastopstva delavstva ter zastopstva manjšin in manjšinskih strank v parlamentih. Proporcionalni sistem je povezan tudi z nastankom političnih strank in z razširitvijo volilne pravice na širši krog državljanov. Tako sedaj poznamo večinski, proporcionalni in mešani volilni sistem, ki je kombinacija obeh, in pa volilne sisteme, ki ne spadajo v nobeno navedeno skupino.« (Pangerc, 2007, str. 10-11)

3.1 VEČINSKI VOLILNI SISTEM

Kot že samo ime pove, se na volitvah o kandidatih odloča z večino, ki omogoča učinkovito enostransko vladavino. Večina je lahko absolutna ali relativna.

3.1.1 SISTEMI Z RELATIVNO VEČINO

Po sistemu relativne večine (enokrožni večinski sistem, s tujko tudi First Past The Post ali Plurality System) je izvoljen kandidat oziroma lista kandidatov, ki je dobila na volitvah največ glasov v razmerju do drugih kandidatov. Važno je le, da je njihov delež glasov večji od deleža glasov protikandidatov. Vendar v primeru, ko gre za dva kandidata, relativna večina avtomatsko postane absolutna. Logično je, da bo eden od kandidatov zagotovo dobil večino, ki bo absolutna. Za to vrsto volilnega sistema je značilno, da je preprost, razumljiv in omogoča boljšo zastopanost volilnih enot, saj vsaka volilna enota dobi svojega predstavnika. Pluralni sistem je deležen tudi nekaterih kritik. Kot pravi Krašovec, je največkrat omenjena kritika: »da omenjeni sistem pobere vso smetano zmage, čeprav ima mogoče v resnici le manjšinsko podporo manjšega deleža volivcev«. Po tem sistemu zmagovalec volitev dejansko dobi manjši delež podpore glede na skupen seštevek glasov protikandidatov (Krašovec, 2007, str. 68-69).

Blais se v svojem članku sklicuje na Rose, ki pravi, da je večinski volilni sistem idealen za izdelavo parlamentarne večine. Zagovorniki večinskega volilnega sistema trdijo, da je njegova velika prednost v tem, da na račun diskriminacije majhnih političnih strank omogoča učinkovito enostransko vladavino. Vendar pa naj bi bila enostrankarska vlada pogostejši volilni rezultat volitev večinskega volilnega sistema relativne večine. Glede na napisano ugotovitev si lahko zastavimo tri pomembna vprašanja večinskega volilnega sistema relativne večine (Blais, 1991, str. 240-243).

Prvo vprašanje se glasi: »Ali bi lahko trdili, da se na način pluralnega večinskega volilnega sistema vedno izvoli enostrankarska (večinska) vlada?« Brez dvoma lahko rečemo, da je pojav stabilne vlade verjetnejši v državah z večinskim volilnim sistemom kot v tistih s proporcionalnim volilnim sistemom. A vendar so rezultati raziskav in analiz volitev

pokazali, da naj bi to veljalo za države z enokrožnim večinskim volilnim sistemom oziroma sistemom relativne večine. (Tu je treba poudariti kritiko avtorja, ki pravi, da bi te analize morale zajemati zgolj države, ki zagovarjajo »čisti« enokrožni sistem in ne bi smele vključevati na primer Japonske ali Francije, ki uporabljata dvokrožni sistem z relativno večino in podobnih. Analize bi morale zajemati zgolj države, kot so Kanada, Nova Zelandija in Velika Britanija). Možnost, da se bo na večinskih volitvah (sistema relativne večine) ustanovila enostrankarska zakonodajna večina, je 72 %, v primerjavi s sorazmerno zastopanostjo, ki je 10 %. Blais in Carty pravita, da je možnost zmage enostrankarske vladne večine na volitvah kar za 40 % večja v večinskem sistemu kot v proporcionalnem. V glavnem lahko povzamemo, da pluralno načelo (po enokrožnem volilnem sistemu) v večini primerov res ustvari večino in to pogosteje kot proporcionalna zastopanost. To pomeni, da pluralno pravilo, ki spodbuja dvostrankarski sistem, močno poveča verjetnost enostrankarske vlade, čeprav ni nujno, da bo ta uspešna (Blais, 1991, str. 240-243).

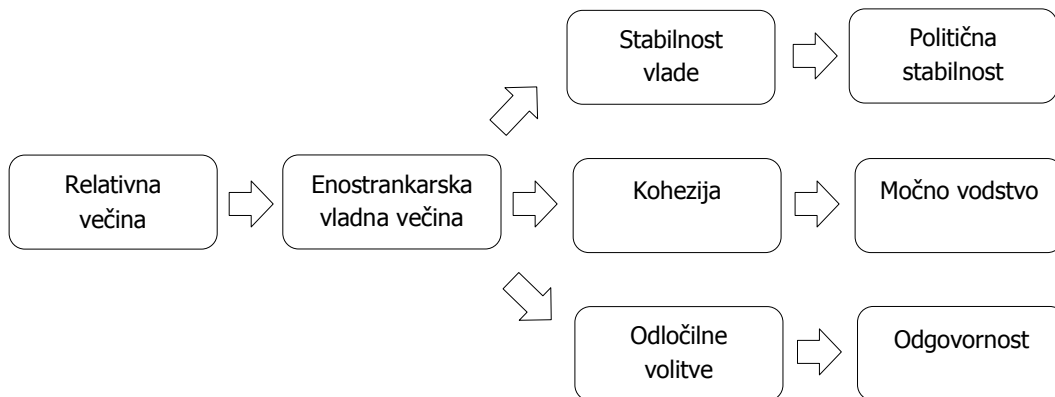
Drugo vprašanje, ki se pojavi na račun pluralnega pravila, je razmerje med volilno formulo in stabilnostjo vlade. Pri tem se vprašamo: »Ali pluralne volitve in enostrankarske vlade res vodijo do stabilne vlade?« Razpoložljivi dokazi pričajo o tem, da volitve po pluralnem načelu v primerjavi s proporcionalno zastopanostjo niso bolj pogoste. Je pa pričakovana »življenjska doba« vlade krajša v proporcionalni zastopanosti. Študije so med drugim pokazale tudi, da je enostrankarska vladna večina v okviru pluralnega pravila bolj trajna in obstojna (Blais, 1991, str. 240-243).

Po vsem tem pa se moramo vprašati: »Zakaj je enostrankarska ali stabilna vlada sploh zaželeno?« Dejstvo je, da vlada, sestavljena iz ene politične stranke, v primerjavi z večstrankarsko vlado, zagotavlja večjo enotnost. To pomeni, da odločitve vlade v parlamentu potekajo lažje in enostavnejše, saj je ta sposobna sprejemati tudi pomembnejše odločitve brez večjih pogajanj v parlamentu. Dejstvo je, da so si koalicijske stranke med seboj v nekaterih političnih namenih in ciljih še vedno različne in bodo zato težje dosegle vladno večino. Večkratno nedoseganje vladne večine pa lahko celo ogrozi temelje, na katerih je bila vladna koalicija zgrajena, in v najslabšem primeru pripelje do padca vlade. Zato je pomembno, da je vlada stabilna, ima močno vodstvo in deluje kot ena močna unija. Vladna stabilnost krepi oziroma povečuje politično stabilnost. Proporcionalne vlade pa veljajo za nestabilne, šibke vlade, ki se ne morejo spopadati z velikimi težavami in lahko celo ogrozijo obstoj demokracije. Enostrankarska vlada je tudi odločnejša. Volilni rezultat takšne vlade je jasen – ena politična stranka bo svoj politični mandat dobila oziroma ohranila ali izgubila. Volilni rezultat koalicijske vlade pa ne kaže takšne odločnosti, saj se mora šibka vlada oblikovati še z drugimi partnerji. Pri tem je zelo pomembno, da izbere prave partnerje in se »pravilno oblikuje« (Blais, 1991, str. 240-243).

Najpomembnejša pozitivna posledica sistemov relativne večine je, da enostrankarska vladna večina zagotavlja večjo stabilnost vlade, krepi politično stabilnost, vladno kohezijo, zagotavlja močnejše vodenje in navsezadnje močnejše volitve, ki omogočajo večjo

odgovornost volivcev. V pluralnem sistemu naj bi vsak poslanec zastopal eno volilno enoto, kar pomeni večjo odgovornost posameznega poslanca do volivcev volilne enote, katero zastopa. Zato celo zagovorniki proporcionalnega sistema pravijo, da bodo volivci v pluralnem sistemu prej dosegli kakovostnejše spremembe kot v proporcionalnem. Skratka, volitve v pluralnem sistemu so odločilnejše in zagotavljajo večjo odgovornost (Blais, 1991, str. 240-243 in Krašovec, 2007, str. 68-69).

Grafikon 1: Relativna večina

Vir: Blais (1991)

3.1.2 SISTEMI Z ABSOLUTNO VEČINO

Po sistemu absolutne večine (dvokrožni večinski sistem, s tujko Second Ballot, Two-Round System oziroma Majority System) je izvoljen kandidat oziramo lista kandidatov, ki je dobila podporo absolutne večine volivcev v volilni enoti. Lahko rečemo, da ta sistem ohranja glavne značilnosti in pozitivne lastnosti pluralnega sistema in tako predstavlja kompromis med kritiki sistema relativne večine in nasprotniki proporcionalnega sistema. Slabost tega sistema je morebitni drugi krog volitev, ker se glasovi volivcev med kandidati porazdelijo in izvolitev kandidata z absolutno večino v prvem krogu skorajda ni mogoča. V drugem krogu običajno veljajo še nekatera dodatna pravila, saj ni zaželeno, da volitve trajajo v nedogled. Tako volitve v drugem krogu običajno potekajo le med kandidatoma, ki sta v prvem krogu dobila največ glasov. S tem je zagotovljena izvolitev enega od njiju. Lahko pa se v naslednjem krogu pomeri več kandidatov, a manj kot v prvem krogu volitev, pri tem je za izvolitev kandidata potrebna le relativna večina. »Glede na ti dve možnosti, se sistemi z absolutno večino delijo na večinske – izključujoče in na večinske – relativne sisteme.« (Krašovec, 2007, str. 69-70 in Gaber, 1966, str. 67-69)

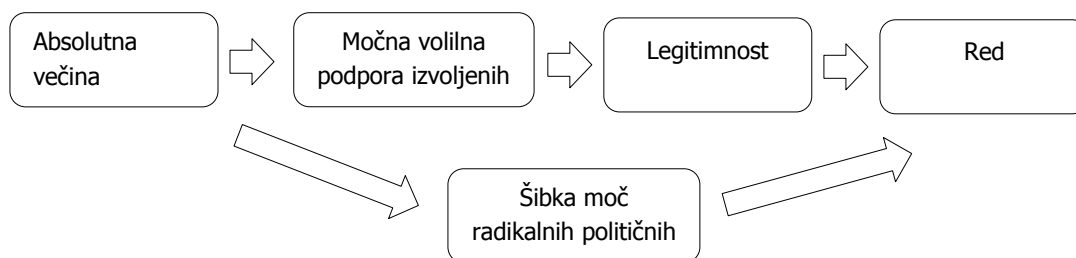
Primer takšnega volilnega sistema v Sloveniji so predsedniške volitve, kjer zmaga kandidat, ki je dobil več kot 50 % glasov. Če jih dobi manj, se v drugem krogu pomeri s tistim, ki je kot drugi v prvem krogu dobil največ glasov.

Blais v svojem delu poudarja dva pomembna argumenta, ki po njegovem mnenju prispevata k večji legitimnosti in večjemu političnemu redu. V prvem argumentu navaja, da sistem absolutne večine izvoljenim zagotavlja močnejšo podporo, ki posledično vpliva na povečano legitimnost vlade. V drugem pozitivnem argumentu večinskega pravila pa pravi, da ta omejuje vstop radikalnim političnim strankam (Blais, 1991, str. 246-248).

Kandidat v sistemu absolutne večine mora za svojo izvolitev pridobiti podporo najmanj polovice glasov volivcev. Poleg tega so pogoji oziroma pravila za osvojitve sedežev v tem sistemu toliko strožja kot v pluralnem ali proporcionalnem sistemu. Večinsko pravilo, v primerjavi z pluralnim in sorazmernostnim sistemom, izraža močnejšo oziroma bolj izrazito voljo ljudstva, saj zagotavlja, da je zastopnik ali kandidat sprejemljiv za večino volivcev. Tega za ostala sistema ne moremo trditi. Prav tako je večinsko načelo za demokracijo veliko bolj smiselno kot pluralno načelo, ker se odločitve sprejemajo z absolutno večino. Večjo legitimnost večinskemu pravilu priznavajo tudi kritiki tega sistema. Dummet se v Blaisu na primer sprašuje, kaj je pomembnejše ali ugoditi čim več ljudem ali ugoditi vsem v največji možni meri. Slednje je zagotovo razumnejše in bolj smiselno, saj je važnejše zagotoviti skupno zadovoljstvo. Pravilo, narediti tako kot želi večina, pa po njegovem mnenju nima nobene večje upravičenosti. Drugi pozitiven argument večinskega pravila govori o omejenem vstopu radikalnih političnih strank, saj naj bi bile bistveno premalo zastopane v dvokrožnih večinskih sistemih. Toda dokazov, ki bi bolj prepričljivo podpirali ta argument, ni, saj na to temo ni bilo narejenih nobenih konkretnejših primerjav z ostalima sistemoma. Vendar bi na prvi pogled lahko dejali, da ima hipoteza nekaj veljavnosti. Dvokrožni večinski sistem spodbuja strankarska zaveznitva in tako otežuje obstoj ekstremnim političnim strankam, ki imajo manj možnosti, da bi dosegle kak dogovor o zavezništvu. Prav tako naj bi Blais in Carty že pred časom primerjala delež sedežev, ki so jih ekstremne politične stranke dobile na pluralnih, absolutnih in proporcionalnih volitvah. Ugotovila sta, da je delež sedežev radikalnih strank dejansko res najnižji v večinskem volilnem sistemu absolutne večine (Blais, 1991, str. 246-248).

Osnova trditev absolutne večine je, da ustanavlja predstavnike z močno in široko podporo ter slabi skrajne, radikalne politične stranke. Zato je verjetnejše, da bo prav ta sistem zagotovil večjo legitimnost in politični red. V splošnem je idejo večinskega pravila zelo težko oceniti predvsem zato, ker večinsko formulo uporablja le nekaj držav. Vendar kljub temu, da je sistem znan kot zelo legitimen, na žalost ne zagotavlja močne vladne podpore. Pri preprečevanju političnega nasilja deluje tako dobro kot proporcionalni sistem, v primerjavi s pluralnim pa je morda malo boljši (Blais, 1991, str. 247-248).

Grafikon 2: Absolutna večina

Vir: Blais (1991)

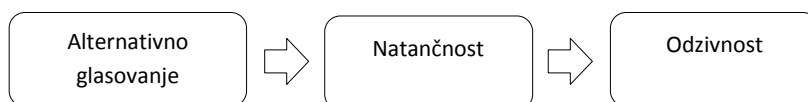
3.1.3 ALTERNATIVNO GLASOVANJE

Večinski volilni sistem pa pozna še en sistem razdelitve mandatov in sicer alternativno glasovanje (Alternative Vote). Ta sistem je zelo podoben načelu absolutne večine, vendar ne pozna ponovnega glasovanja. Glavna razlika med sistemoma je namreč v tem, da volivec pri alternativnem glasovanju poleg izbranega kandidata označi še kandidata (ali več kandidatov), ki bi ga (ali jih) volil v drugem krogu volitev, v primeru, da njegov prvi izbrani kandidat ne bi bil izvoljen in bi se volivec bil primoran odločati med ostalimi kandidati. Za alternativno glasovanje še zmeraj velja, da se na volitvah upošteva rezultat absolutne večine, vendar če volitve takšnega rezultata ne dajo, se upošteva mehanizem alternativnega glasovanja (Krašovec, 2007, str. 70-71 in Grad, 2004, str. 58-59).

Postopek alternativnega glasovanja je sledeč: »Najprej se izloči tistega kandidata, ki je dobil najmanjše število glasov, njegovi glasovi pa se dodelijo tistim kandidatom, ki so bili na njegovih glasovnicah označeni kot alternativa – so bili na drugem mestu. Princip izločanja kandidatov in dodeljevanja glasov kandidatom, ki so bili označeni na drugem mestu, se nadaljuje, dokler eden od kandidatov ne dobi potrebne absolutne večine glasov.« (Krašovec, 2007, str. 70-71)

Sistem alternativnega glasovanja je mnogo bolj zapleten in zahtevnejši, zato se na parlamentarni ravni redko uporablja. Edina država, ki izvaja omenjeni sistem na parlamentarnih volitvah, je Avstralija, pa še to glasovanje bi lahko prej označili kot preferenčno in ne alternativno. To pa zato, ker Avstralci kandidate na glasovnicah označujejo glede na svoje preference in sicer od 1 do 5. Prednost takšnega sistema glasovanja je predvsem v tem, da ne zahteva organizacije drugega kroga volitev in je tako cenejši za državni proračun kot tudi za proračun strank. Prednost pa predstavlja tudi za volivce, saj se jim ni treba udeležiti še enega kroga volitev (Krašovec, 2007, str. 70-71 in Grad, 2004, str. 58-59).

Grafikon 3: Alternativno glasovanje

Vir: Vir: Blais (1991)

3.2 PROPORCIONALNI SISTEM

Glavni argument zagovornikov proporcionalnega volilnega sistema je, da mora demokratični zakonodajalec predstavljati vse interese in stališča volivcev. Poudarjajo tudi, da mora volilni sistem zagotoviti takšno sestavo parlamenta, v kateri bi se zrcalila politična struktura družbe. Po definiciji je sorazmerna zastopanost edina pravilna oblika zastopanja, ker omogoča široko in pošteno zastopanost. Takšna poštena zastopanost naj bi pomenila večjo legitimnost vlade in celotnega političnega sistema. Večja legitimnost pomeni tudi večjo harmonijo in politični red. Kot smo že omenili, je osnovna ideja proporcionalnosti ustreznejša zastopanost volivcev v zakonodajnem telesu, kar pomeni, da dodeljeni predstavniški mandati ustrezajo dobljenim glasovom na volitvah. Mandati morajo biti sorazmerni s podporo, ki jim jo dajejo volivci. Temu primerna bo politična predstavnost strank v parlamentu (Norris, 1997, str. 4-5 in Grad, 2004, str. 60-61).

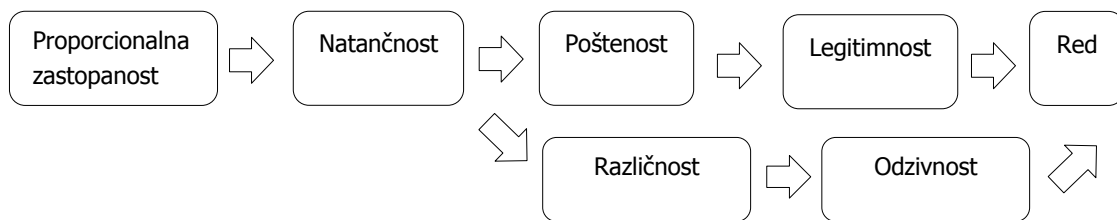
Skratka, proporcionalni volilni sistem bi moral politični stranki, ki je na volitvah na primer od stotih sedežev osvojila 25,4 % glasov, omogočiti 25,4 poslanskih sedežev. Vendar v praksi to ni mogoče in tako naletimo na probleme, ki se pojavijo glede zaokroževanja, saj takšnih števil ne moremo preprosto zaokrožiti navzdol oziroma navzgor. Zaradi te težave se je razvilo precej matematičnih metod, ki so dokaj zapletene in nerazumljive za volivce, vendar pa so natančne. V nadaljevanju jih bomo nekaj tudi predstavili (Toplak, 2001, str 31-32).

Poleg zapletenosti pretvorbe dobljenih glasov v sedeže ima sistem še dve večji slabosti. Kot prvo gre zagotovo omeniti že samo načelo proporcionalnosti, ki poleg največje prednosti predstavlja tudi veliko proporcionalno slabost. Takoj po volitvah mora oseba, kateri je bil podeljen mandat za sestavo vlade, sestaviti vladno koalicijo. Že tu pa lahko nastane velik problem. Večje število političnih strank v parlamentu pomeni veliko različnih ciljev ter interesov in v svoje vrste pridobiti prave partnerje lahko pomeni velik izziv za mandatarja. V najslabšem primeru se lahko zgodi, da mandatarju celo ne uspe sestaviti koalicije. Prav tako je raznolikost pogost dejavnik, ki tudi po sestavi koalicije negativno vpliva na enotnost koalicijskih vlad. Vlada, sestavljena iz več političnih strank, povzroča nestabilnost koalicije, slabo delovanje celotnega parlamenta in političnega sistema na splošno. Druga slabost proporcionalnosti pa je razdeljena odgovornost v volilni enoti. V proporcionalnem sistemu velja, da se v volilni enoti voli več kot en poslanec. Njihov delež glasov je v volilni enoti porazdeljen glede na rezultat volitev. Prav tako pa je potem posledično porazdeljena tudi njihova odgovornost v volilni enoti. Pri tem je potrebno

poudariti, da so po teoriji proporcionalnosti, proporcionalni sistemi le tisti, ki iz vsake volilne enote volijo najmanj pet poslancev. V nasprotnem primeru ima proporcionalna delitev podoben učinek, kot če bi uporabili večinski volilni sistem (Krašovec, 2007, str. 72-73).

Tudi proporcionalni volilni sistemi se v osnovi delijo še naprej in sicer na dve vrsti, na sisteme strankarskih list in na sisteme enega prenosljivega glasu (Krašovec, 2007, str. 72-73).

Grafikon 4: Proporcionalna zastopanost

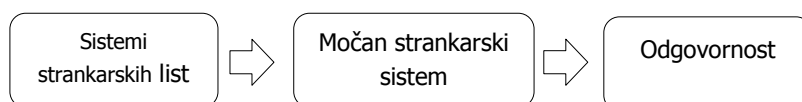

Vir: Blais (1991)

3.2.1 SISTEMI STRANKARSKIH LIST

Glavna značilnost sistemov strankarskih list je, da volivci na volitvah izbirajo le med listami kandidatov, ki so v bistvu liste političnih strank. Vsaka politična stranka ima svojo listo, na kateri so v naprej razdeljeni mandati po vrstnem redu. Vsaki politični stranki potem pripada toliko poslanskih mest, kolikor dobi mandator. Na primer, če politični stranki volitve prinesejo en mandat, poslansko mesto pripada prvemu, ki je na tej listi napisan. Če stranka dobi dva mandata, poslanski mesti pripadata prvima dvema z liste in tako naprej. Kot smo že omenili, so proporcionalni sistemi na splošno znani po matematičnih formulah. Glavni skupini volilnih formul sistemov strankarskih list sta formula največjega povprečja in formula največjih ostankov (Krašovec, 2007, str. 72-73 in Grad, 2004, 60-61).

Grafikon 5: Sistem strankarskih list

Vir: Blais (1991)

3.2.1.1 FORMULA NAJVEČJEGA POVPREČJA ALI SISTEM DELITELJEV

Formula največjega povprečja ali sistem deliteljev se uporablja pogosteje kot formula največjih ostankov. Znotraj te skupine so najbolj pogosto uporabljene tri volilne formule; to so D'Hondtova formula, Saint-Laguëjeva formula in modificirana Saint-Laguëjeva formula. »Temeljno načelo te obravnavane skupine volilnih formul je, da se glasovi dobljeni na volitvah za posamezne liste delijo z nizom števil (deliteljev), dokler niso razdeljeni vsi mandati oziroma poslanski sedeži. To pomeni, da se število glasov vsake liste deli najprej s številom 1, nato 2, nato 3 itd., do števila mandatov, ki se v volilni enoti razdelijo.« (Krašovec, 2007, str. 75)

Najpogosteje uporabljena je D'Hondtova formula, ki je tudi najpogosteje uporabljena metoda proporcionalnih sistemov. Čeprav je treba poudariti, da ta sistem ni najbolj proporcionalen, ker podpira večje stranke. »Pri tem sistemu se ne uporablja volilni količnik, temveč se izračuna absolutno število glasov, ki so jih dobile posamezne liste kandidatov v volilni enoti. Število glasov vsake liste se najprej deli z 1, nato z 2, 3 itd., do števila mandatov, ki se delijo volilni enoti. Med vsemi tako dobljenimi rezultati znotraj vseh list se izloči toliko največjih števil, kolikor je treba razdeliti mandatov. Ta števila pa se razporedijo po velikosti in mandati se dodelijo tistim listam, ki vsebujejo najvišja števila po vrstnem redu, kot so vsebovana v njihovem seštevku glasov.« (Kaučič in Grad, 2003, str. 233)

Saint-Laguëjeva formula je podobna D'Hondtovi formuli, vendar pa se po tej formuli za delitelje ne uporabljajo 1, 2, 3, temveč 1, 3, 5, 7, 9 in tako naprej. Na ta način naj bi zmanjšali prednost večjih strank, skratka ta formula je veliko bolj proporcionalna (Toplak, 2001, str. 36).

Modificirana Saint-Laguëjeva formula je povsem enaka kot »navadna« Saint-Laguëjeva formula, s tem, da se namesto 1 za prvi delitelj uporabi 1,4. Tako so potem delitelji modificirane Saint-Laguëjeve formule 1,4, 3, 5, 7, 9 in tako naprej. Takšna delitev je naklonjena predvsem srednje velikim političnim strankam. Za manjše stranke pa predstavlja malce težji način pridobitve prvega mandata. Ravno iz tega razloga ta sistem razdelitve mandatov rade uporabljajo skandinavske države (Toplak, 2001, str. 36).

3.2.1.2 FORMULA NAJVEČJIH OSTANKOV ALI VOLILNE KVOTE

Največja slabost te skupine volilnih formul je, da ne omogočajo razdelitve vseh mandatov v prvem krogu, potreben je drugi krog delitve mandatov. Po formuli volilne kvote razdelitev mandatov poteka v dveh korakih. »Najprej je potrebno določiti volilno kvoto, ki pokaže, koliko glasov mora dobiti vsaka stranka za pridobitev enega sedeža. To volilno kvoto izračunamo tako, da število vseh glasov delimo s številom mandatov, ki jih je potrebno v volilni enoti razdeliti. Vsaka lista dobi toliko mandatov, kolikokrat uspe doseči volilno kvoto.« Najbolj znani in največkrat uporabljeni volilni formuli te skupine sta Harejeva kvota in Droopova kvota, ki bosta v nadaljevanju tudi predstavljeni. Poleg njiju

pa v to skupino spadata še Hagenbach-Bischoffova kvota in Imperialijeva kvota (Krašovec, 2007, str. 77).

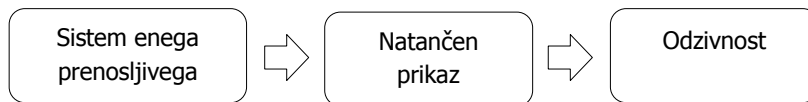
Po Harejevi kvoti se mandati delijo po sistemu volilnega količnika. Volilni količnik dobimo tako, da seštejemo vse oddane glasove ene volilne enote, nato pa to število delimo s številom kandidatov, ki kandidirajo v tej volilni enoti. Tolikokrat, kot je volilni količnik ali kvota vsebovana v številu glasov, ki jih je politična stranka osvojila, toliko mandatov ta dobi. Na primer, da je v volilni enoti potrebno razdeliti oddanih 10.000 volilnih glasov med 5 kandidatov, zadošča za izvolitev enega kandidata 2.000 glasov. Vendar pa ima ta sistem pomanjkljivost, saj v praksi ni mogoče povsem razdeliti vseh mandatov. Liste na volitvah ne dobijo vedno takšnega deleža glasov, ki bi bil povsem enak volilnemu količniku. V primeru, da je politična stranka na volitvah prejela 3.500 glasov, je dosegla volilni količnik in osvojila eno poslansko mesto. Politična stranka, ki pa je na volitvah prejela na primer 1.600 glasov, mandata ni osvojila. Problem te delitve je, da lahko več političnih strank ne doseže volilnega količnika, poslanske mandate pa je potrebno nekako zapolniti, drugače ostanejo poslanski sedeži v parlamentu prazni. Zato se lahko ostali sedeži razdelijo strankam, ki so imele pri delitvi po volilnem količniku največje ostanke glasov ali pa se ta sistem kombinira s kakšnim drugim sistemom. V Sloveniji smo na primer sistem enostavne kvote uporabili dvakrat – leta 1992 ter leta 1996. V obeh primer je šlo za državnozborske volitve, kombinirali pa smo ga z D'Hondtovim sistemom. Nato je ta sistem s spremembo 80. člena ustave zamenjala Droopova kvota (Grad, 2004, str. 61-62 in Toplak, 2001, str. 33-34).

»Droopova kvota predstavlja kvoto, ki jo dobimo tako, da vse glasove razdelimo s številom mandatov (sedežev), ki jih je treba v volilni enoti razdeliti + 1 (+1) oziroma matematično: [vsi glasovi: (število sedežev + 1)] + 1. V primeru, da je vseh glasov 50.000 in število sedežev, ki jih je potrebno razdeliti 5+1 (+1), je volilna kvota 8.334. Kvota je praviloma najpogosteje uporabljena v sistemu enega prenosljivega glasu.« (Krašovec, 2007, str. 77)

3.2.2 SISTEM ENEGA PRENOSLJIVEGA GLASU

Sistemi strankarskih list so v državah s proporcionalnim volilnim sistemom bolj razširjeni kot sistemi enega prenosljivega glasu (Single Transferable Vote), saj je ta sistem za volivce dokaj zapleten in se redko uporablja. Razvil ga je Hare, zato se imenuje kar Harejev sistem in je zelo pomemben volilni sistem znotraj skupine proporcionalnih volilnih sistemov. Prednost sistema je v tem, da volivec lahko glasuje za kandidate različnih strank. S tem se zmanjša vpliv političnih strank na volitve, pa tudi volja volivcev pride bolj do izraza. Volivec glasuje tako, da na glasovnici označi vrstni red kandidatov. Pri tem ni potrebno, da označi vse kandidate. Neporabljeni glasovi izvoljenega kandidata se po vrstnem redu dobljenih glasov dodelijo drugim kandidatom (Grad, 1999, str. 274).

Grafikon 6: Sistem enega prenosljivega glasu

Vir: Blais (1991)

3.3 POLPROPORCIONALNI ALI MANJŠINSKI SISTEMI

V to skupino volilnih sistemov uvrščamo tiste volilne sisteme, ki nimajo tipičnih značilnosti niti večinskega volilnega sistema niti proporcionalnega volilnega sistema in jih zato ni mogoče uvrstiti v nobeno od omenjenih skupin. Zaradi pomanjkljivosti obeh sistemov države tako skušajo najti kombinacijo, ki bi pozitivne lastnosti obeh volilnih sistemov združila, negativne pa minimalizirala. Ponekod to skušajo doseči z dvojnimi glasovanjem, kjer se polovica predstavniškega telesa voli po večinskem, druga pa po proporcionalnem sistemu. Temu pravimo kombinirani sistemi oziroma paralelni sistemi. »Drugod poskušajo v proporcionalni sistem uvesti določene elemente večinskega, da bi dosegli lastnosti obeh (polproporcionalni, mešani sistemi).« (Toplak, 2001, str. 37)

»Sem bi lahko šteli tudi komulirano glasovanje (Cumulative Voting), po katerem ima volivec toliko glasov, kot se v volilni enoti voli poslancev, vendar pa se lahko sam odloči, ali jih bo razdelil med vse kandidate ali pa dodelil vse glasove enemu. Manjšinski sistemi so tisti, ki že vnaprej zagotavljajo predstavništvo tudi poraženi stranki. Tak sistem je že omenjeni sistem omejenega glasovanja. Sistem, ki že sam po sebi zagotavlja predstavništvo več strankam, je tudi t.i. sistem enega neprenosljivega glasu (Single Non-Transferable Vote). V tem sistemu ima v manjših veččlanskih enotah (navadno od 3 do 5 članov) volivec pravico voliti le za enega kandidata. Izvoljeni pa so kandidati z največ dobljenimi glasovi. Glede na izkušnje je potrebnih okoli 20 % glasov za izvolitev.« (Toplak, 2001, str. 37)

4 VOLILNI SISTEM SLOVENIJE

4.1 PRAVNA UREDITEV VOLITEV

Na podlagi plebiscitne odločitve za samostojno Slovenijo je slovenska skupščina 25. junija 1991 uzakonila Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter Deklaracijo o neodvisnosti in tako postavila formalni temelj slovenski samostojnosti. Poleg samostojnosti pa je Republika Slovenija spremenila tudi politični sistem (Dan samostojnosti, 2012).

»Volilni sistem v Republiki Sloveniji se po sprejemu nove ustave iz leta 1991 naslanja na temeljna načela ustavne ureditve. Ta pa se naslanja na načela sodobnih demokratičnih ustavnih ureditev. Gre predvsem za načelo ljudske suverenosti, načelo neposredne demokracije in načelo političnega predstavništva. Taka usmeritev ustavne ureditve izhaja že iz temeljnih načel ustave, vsebovanih v splošnih določbah ustave. Tako je že v 1. členu ustave določeno, da je Slovenija demokratična republika, v drugem odstavku 3. člena pa, da ima v Sloveniji oblast ljudstvo, ki jo izvršuje neposredno in pa z volitvami. S temi določbami je določeno načelo volilnosti nosilcev temeljnih funkcij oblasti, ki je razčlenjeno in uresničeno v ustavnih določbah o volilni pravici in o oblikovanju posamičnih temeljnih državnih organov, podrobneje pa urejeno v ustrezni zakonodaji.« (Grad et al., 2003, str. 5)

V Sloveniji je volilna pravica splošna in enaka. To pomeni, da imajo pravico do volitev vsi polnoletni državljani in da vsak glas šteje enakopravno. Ustava Republike Slovenije ureja volilno pravico v 43. členu, v poglavju o človekovih pravicah in svoboščinah kot eno izmed temeljnih političnih pravic. Vsak državljan, ki je dopolnil 18 let, ima poleg aktivne volilne pravice tudi pravico »biti izvoljen«. Z zakonom pa se lahko določi pod katerimi pogoji in v katerih primerih imajo volilno pravico tudi tujci. Podrobneje je volilna pravica urejena še z Zakonom o volitvah. Volilna pravica pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti je v ustavi urejena posebej (Kocjančič et al., 1998, str. 145 in Ustava Republike Slovenije Uradni list RS, št. 33I/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006; v nadaljevanju Ustava).

V poglavju državne ureditve, natančneje v 80. členu ustave, je določena sestava Državnega zbora. Državni zbor Republike Slovenije sestavlja 90 predstavnikov ljudstva, ki so državljani Republike Slovenije in so si pridobili mandat s splošnim, enakim in tajnim glasovanjem. Med njimi sta tudi po en poslanec italijanske in madžarske narodnostne manjšine (Kocjančič et al., 1998, str. 145 in Grad, et al., 2003, str. 6).

Sistem, ki bi določal razdelitev mandatov v državnem zboru v prvi verziji ustave iz leta 1991 ni bil določen. Določal ga je Zakon o volitvah v državni zbor po načelu sorazmerne zastopanosti političnih interesov. Šele sprememba ustave leta 2000 je volilni sistem določila v ustavi in to v 5. odstavku 80. člena in sicer kot sorazmerni (proporcionalni)

sistem. »Razdelitev mandatov po drugem (izvedbenem) delu ustavnega zakona (za volitve 2000) je v visoki stopnji proporcionalna, celo nekoliko bolj, kot je bila po zakonu o volitvah v državni zbor, saj je ta nekoliko favoriziral majhne politične stranke. Volilni sistem je že doslej določal tudi prag za vstop v državni zbor (volilni prag), ki ga je ustavni zakon v primerjavi z Zakonom o volitvah v državni zbor nekoliko dvignil. Prav tako so tudi pri načinu glasovanja uvedene nekatere posebnosti, ki so sicer značilne za večinski sistem in naj bi omogočile volivcem večji vpliv na osebno izbiro, kot je v navadi v čistih proporcionalnih sistemih. Gre za personalizacijo volitev, ki jo je uvedel že Zakon o volitvah v državni zbor, ustavni zakon pa potrdil.« (Grad et al., 2003, str. 6-7)

Volilna zakonodaja ločeno ureja volitve v državni zbor, v državni svet, kakor tudi volitve predsednika države. Prav tako sta s posebnima zakonoma določena evidenca volilne pravice in volilne enote za izvedbo volitev. Osrednji zakon volilne zakonodaje je Zakon o volitvah v državni zbor, ki na celovit način ureja vsa tovrstna vprašanja. V primerjavi z ostalimi državami imamo podzakonskih aktov iz tega področja bistveno manj (Grad et al., 2003, str. 7).

Glavni vir volilnega prava je Ustava Republike Slovenije, ki zagotavlja volilno pravico kot osebno pravico ter določa temeljna načela za način volitev nekaterih temeljnih državnih organov. Pri tem je v nekaterih primerih podrobnejša, drugje pa je zelo splošna ali pa celo prepušča način volitev v celoti zakonu (Grad et al., 2003, str. 7).

4.2 RAZDELITEV MANDATOV

Razdelitev poslanskih mandatov je po naši ureditvi proporcionalna in se deli na dveh ravneh. Najprej na ravni volilnih enot, nato pa še na ravni celotne države. Na ravni volilnih enot se za razdelitev mandatov uporablja Droopov (zmanjšani) količnik, na ravni države pa D'Hondtova formula (Grad, 2004, str. 133-134).

V volilni enoti je razdeljenih toliko mandatov, kolikor posamezne liste kandidatov dosežejo Droopov količnik. Nekorabljeni glasovi iz vseh osmih volilnih enot in glasovi, ki niso dosegli volilnega količnika, se prenesejo naprej v delitev na državni ravni. Pri tej delitvi načeloma pridejo v poštev vse liste kandidatov. Izjema so le tiste, ki so bile vložene v samo eni volilni enoti in tiste, ki po vsej verjetnosti glede na volilni izid v celotnem volilnem sistemu, ne bi dosegle 4 % praga za vstop v državni zbor (Grad, 2004, str. 133).

Ob upoštevanju volilnega praga se mandati na drugi ravni dodelijo po D'Hondtovem sistemu tistim strankarskim listam, ki imajo največje ostanke glasov v razmerju do količnika s prve ravni. Lista, ki je dobila določeno število mandatov, tako dobi poslanske mandate v tistih volilnih enotah, v katerih je imela največjo relativno podporo (Grad, 2004, str. 134).

Po veljavnem volilnem sistemu volitve v državni zbor potekajo v osmih volilnih enotah. Te enote so oblikovane tako, da se približno en poslanec voli na enako število prebivalcev. Vsaka volilna enota je razdeljena na enajst volilnih okrajev, kar pomeni enajst poslanskih mest, vse skupaj torej osemnosemdeset poslancev. Tudi za te okraje naj bi veljal kriterij enakega števila prebivalstva. Zakon o volitvah v državni zbor v 20. členu določa, da se volitve za poslance italijanske in madžarske narodne skupnosti oblikujejo v posebni enoti, kjer ti skupnosti živita. Tako državni zbor sestavlja vsega skupaj devetdeset poslank in poslancev (Grad, 2004, str. 137 in ZVZD, 20. člen).

Slika 1: Volilne enote Slovenije

Vir: Wikipedia (2011)

5 VOLILNI SISTEM NORVEŠKE

5.1 PRAVNA UREDITEV VOLITEV

Norveška je država z zelo dolgo in pestro politično zgodovino. Kraljevina Norveška, kot jo poznamo danes, pa je že vse od svoje osamosvojitve, do katere je prišlo leta 1905. Norvežani so se na takratnem plebiscitu glede na svoje zgodovinsko ozadje odločili, da ohranijo državo v obliki monarhije. Za svojega prvega kralja so okronali danskega princa Haakona IV. (Enotes, 2012).

Volitve na Norveškem načeloma ureja ustava, podrobnosti v zvezi z vodenjem volitev pa ureja volilni zakon, ki je bil sprejet leta 2002 in se uradno imenuje »People Act 2002«. Ustavne določbe, ki se nanašajo na parlamentarne volitve, dajejo celotno odgovornost za izvajanje parlamentarnih volitev občinam. Kar nekaj predpisov v zvezi z volitvami pa urejajo še razni področni zakoni. Ustava med drugim daje parlamentu pravico odločanja o odobritvi mandatov svojih izvoljenih članov in možnost pritožbe zoper sporne odločitve v zvezi s pravico glasovanja. Volilni zakon iz leta 2005 določa, da spadajo med volilne organe volilni odbori, voliščni odbori, okrožni volilni odbori in državni volilni odbor (Vollan, str. 30, Ministry of Local Government and Regional Development, 2012 in The Constitution, Article 50-51).

Norveška je parlamentarna monarhija s parlamentarnim sistemom vladanja. Po obliki vladavine je dedna in omejena monarhija. V skladu z ustavo se oblast na Norveškem deli na tri veje. Zakonodajna veja pripada parlamentu, izvršilna pripada vladi ter sodna sodišču. Na čelu države je kralj, ki pa ima zgolj simbolično funkcijo. V okviru svoje funkcije kralj predseduje sejam državnega sveta ter odobri vse odločitve, ki jih državni svet sprejme, odpre vsako novo sejo v norveškem parlamentu, zastopa državo v svetu in sprejema tuje pomembne goste doma. V skladu z 49. členom Ustave Kraljevine Norveške je zakonodajna oblast v rokah ljudstva, ki jo izvajajo neposredno po norveškem parlamentu. Volilno pravico imajo vsi norveški državljani in državljanke, ki so dopolnili 18 let. Na lokalnih volitvah pa lahko oddajo svoj glas tudi tujci, ki živijo na tem ozemlju najmanj tri leta. Kralj Norveške se ne šteje kot državljani in nima volilne pravice. Kraljica in prestolonaslednik sicer sta upravičena do glasovanja, vendar se običajno volitev ne udeležujeta (The Constitution, Article 1-3 in Article 50-64).

Norveški parlament ali uradno Stortingent je izraz suverenosti ljudstva. V parlamentu potekajo razne politične razprave, tu odločajo o pomembnih zadevah Kraljevine Norveške. Naloge parlamenta so urejanje države, sprejemanje zakonodaje, nadziranje javne porabe, davčne ureditve in dela vlade. Parlamentarne volitve potekajo vsaka štiri leta. Za razliko od večine parlamentov, norveški parlament vedno služi svoj polni štiriletni mandat, saj ustava ne omogoča razpustitve parlamenta in ne pozna nadomestnih volitev. Norveški parlament je tisti, ki določa sestavo vlade, prav tako je tisti, ki odloči, ali naj se o določenem vprašanju sproži referendum. Glavne funkcije parlamenta so sprejemanje,

sprememba ali razveljavitev obstoječe zakonodaje, določanje letnih državnih prihodkov in odhodkov, sprejemanje fiskalnega proračuna, nadzorovanje dela javne uprave in vlade ter sprejemanje raznih načrtov in smernic za dejavnosti na državni ravni (The Constitution, Article 75).

5.2 RAZDELITEV MANDATOV

Norveška ima večstrankarski volilni sistem s številnimi političnimi strankami, v katerem si ena sama politična stranka ne more pridobiti dovolj moči, da bi lahko vladala sama. Stranke morajo zato delati ena z drugo, se med seboj povezati v koalicijske vlade oziroma oblikovati v manjšinske koalicije.

V parlamentu zaseda 169 predstavnikov ljudstva, od tega je 150 izvoljenih neposredno iz devetnajstih volilnih enot. Volilne enote že vnaprej izračunajo, koliko poslanskih mest bodo zasedle v parlamentu. To število se določi na podlagi izračuna iz razmerja med številom prebivalcev posamezne volilne enote in površino posamezne volilne enote, glede na razmerje med številom prebivalcev in površino celotnega kraljestva. Pri tem se vsak prebivalec šteje kot 1 točka in vsak kvadratni kilometer kot 1,8 točke. Razporeditev za vsako okrožje se določi tako, da se številu prebivalcev prištejejo kvadratni kilometri posameznega volilnega okrožja pomnoženi z 1,8. Število prebivalcev posameznega okrožja se prešteje na koncu predzadnjega leta pred parlamentarnimi volitvami. Ta izračun se opravi vsako osmo leto. Število parlamentarnih predstavnikov se na volilno enoto razlikuje. Na nacionalni ravni so sedeži med politične stranke razdeljeni po modificiranem Sainte-Laguëjevem količniku (The Constitution, Article 57, Article 59 in Elections in Norway, 2012).

Skupno število vseh prejetih glasov posamezne volilne enote se tako deli z 1,4, 3, 5, 7 in tako dalje, vse dokler ni število oddanih glasov razdeljeno v skladu s številom sedežev. Volilni sedeži se dodelijo političnim strankam na podlagi izračunanih količnikov. Sedež številka 1 gre politični stranki, ki ima največji količnik, sedež številka 2 gre politični stranki, ki ima drugi največji količnik in tako naprej. V primeru, da ima več strank enak volilni količnik, gre poslanski sedež tisti, ki ima največjo distribucijsko sliko. Zamenjava enice z 1,4 pri modificiranem Sainte-Laguëjevem količniku pomaga predvsem srednje velikim strankam in zmanjšuje možnosti majhnih strank. V skandinavskih državah uporabljajo modificirani Sainte-Laguëjev količnik ravno iz tega razloga (The Constitution, Article 59 in Ministry of Local Government and Regional Development, 2012).

Vendar pa je omenjeni način distribucije volilnih sedežev deležen tudi kritik. Problem je, da v večjih volilnih okrožjih, ki so redko poseljena, šteje en volilni glas več kot v volilnih enotah, ki so gosteje poseljena. To pomeni, da imajo volilne enote, ki so razpršene in redko poseljene, večjo zastopanost v parlamentu. Na zadnjih parlamentarnih volitvah je na primer število glasov v severnem okrožju Finnmark znašalo približno dvakrat več na glas kot v prestolnici Oslo (Enotes, 2012).

Vsaka volilna enota pa ima še »en sedež na splošno«, tako so preostali člani voljeni v parlament kot »člani na splošno«. Ti sedeži so v bistvu namenjeni političnim strankam, ki so na volitvah teoretično dobile več glasov skupaj, a vendar premalo na posamezno volilno enoto, da bi dobile mandat. »Sedeži na splošno« oziroma odškodninski sedeži so namenjeni izenačevanju razlik med skupnim številom vseh oddanih glasov za posamezno politično stranko in številom sedežev v parlamentu. To pomeni, da se po končanih volitvah naredi primerjava dejanske razporeditve sedežev, s primerjavo, kakšna bi bila takšna razporeditev sedežev v parlamentu, v primeru, da bi bila celotna država ena sama volilna enota. Iz tega je mogoče razbrati, katere stranke so v parlamentu premalo zastopane. Ravno tem strankam pa se potem dodeli omenjeni odškodninski sedež in to v volilnih okrožjih, kjer so bile najbližje zmagi (za navadni sedež). Na ta način dosežejo največjo možno proporcionalnost zastopanosti strank (The Constitution, Article 59 in European Election Database, 2012).

Slika 2: Volilne enote Norveške

Vir: Norwegian-American Bygdelagenes Fellesraad (2010)

6 VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA OBLIKOVANJA VLAD

6.1 PRIMER SLOVENIJE

Način oblikovanja vlade v Sloveniji je v osnovi določen že v ustavi, podrobneje pa v Zakonu o Vladi Republike Slovenije (Zakon o Vladi Republike Slovenije (ZVRS) Ur.l. RS, št. 24/05, 38/10 -ZUKN; v nadaljevanju ZVRS), v Poslovniku državnega zbora (Poslovník državnega zbora (PoDZ-1) Ur.l. RS, št. 92/07; v nadaljevanju PoDZ-1) in v Poslovníku Vlade (Poslovník Vlade Ur.l. RS, št. 43/01 (23/02 popr.), 54/03, 103/03, 114/04, 26/06, 21/07, 32/10, 73/10, 95/11, 64/12). V našem sistemu oblikovanje vlade poteka v dveh fazah. V prvi fazi se imenuje predsednika vlade, ki pridobi svoj mandat od parlamenta. V drugi fazi pa se imenuje ministre.

6.1.1 VOLITVE MANDATARJA

Običajno se za mandatarja za sestavo vlade imenuje predsednika politične stranke, ki je na volitvah dobila največ glasov. Ustava določa, da mandatarja državnemu zboru predlaga predsednik Republike Slovenije po posvetovanjih z vodji poslanskih skupin. Šef države mora to storiti najkasneje v tridesetih dneh po konstituiranju državnega zbora. »Volitve predsednika vlade se opravijo najprej v osemindesetih urah in najkasneje sedem dni po vložitvi predloga kandidature. Pred glasovanjem predlagani kandidat na seji državnega zbora predstavi programske zasnove vlade (226. člen poslovníka), ki odločilno vplivajo na odločitve poslancev o njegovi izvolitvi.« (Pogorelec, 2006, str. 200)

»Predsednik vlade je praviloma izvoljen z večino glasov vseh poslancev in sicer s tajnim glasovanjem.« V primeru, da mandatar ni izvoljen, se predsednik ponovno posvetuje in v štirinajstih dneh predlaga drugega kandidata, lahko pa tudi istega. Poleg predsednika lahko kandidata predlagajo še poslanske skupine ali skupine najmanj desetih poslancev. V primeru, da pride do več kandidatur, se najprej glasuje o kandidatu predsednika republike in če ta ni izvoljen, se glasovanje o kandidatu nadaljuje po vrstnem redu vloženih kandidatur. Glasovanje se konča takoj, ko je predsednik vlade izvoljen (Grad v: Pogorelec, 2006, str. 200).

V primeru, da tudi v drugem krogu mandatar ni izvoljen, je naloga predsednika države, da razpusti državni zbor in razpiše nove volitve. Vendar imajo poslanci, še preden predsednik razpusti državni zbor, možnost, da v 48 urah izvolijo mandatarja in to zgolj z večino opredeljenih glasov prisotnih poslancev, kar omogoča vzpostavitev manjšinske vlade. Na teh volitvah se o kandidatih glasuje po vrstnem redu števila glasov, dobljenih pri prejšnjih glasovanjih, nato pa o novih, do volitev vloženih kandidaturah, med katerimi ima zopet prednost kandidat predsednika republike. Če tudi tokrat volitve ne uspejo, predsednik republike razpusti državni zbor in razpiše predčasne volitve (Grad v: Pogorelec, 2006, str. 200).

»Vendar pa z izvolitvijo predsednika vlade še ni oblikovana vlada, saj mora izvoljeni predsednik vlade predlagati ministre v imenovanje državnemu zboru. Pred imenovanjem v državnem zboru se mora poleg tega vsak minister posebej predstaviti pristojni komisiji državnega zbora (2. odstavek 112. člena). Na predlog predsednika vlade državni zbor tudi razrešuje ministre.« (Kaučič in Grad, 2008, str. 292)

6.1.2 IMENOVANJE MINISTROV

V skladu z 112. členom Ustave Republike Slovenije ministre imenuje državni zbor na predlog šefa vlade. Izvoljeni mandatar mora v petnajstih dneh od svojega imenovanja predsedniku državnega zbora predlagati listo kandidatov za ministre. Če mu to ne uspe, mu državni zbor določi še en rok, v katerem je mandatar primoran predložiti sestavo vlade, drugače mu preneha funkcija (Pogorelec, 2006, str. 200-2003 in Vlada Republike Slovenije, 2010).

Vsak predlagani kandidat mora po poslovniku državnega zbora opraviti tudi zaslišanje pred delovnim telesom za tisto delovno področje ministrstva, za katerega je predlagan. Kandidat mora to storiti v »najprej v 3 in najpozneje v 7 dneh po predložitvi njegove kandidature«. Predsednik delovnega telesa mora takoj ali najkasneje v 48 urah po predstavitvi kandidata in poslati mnenje o tem ali je zaslišani kandidat primeren za ministra predsedniku državnega zbora in predsedniku vlade. To mnenje za državni zbor ni obvezujoče. Lahko pa predsednik vlade po prejemu tega mnenja najkasneje v treh dneh umakne predlaganega kandidata in hkrati predlaga novega. Predstavitev novih predlaganih kandidatov mora biti opravljena najkasneje v 3 dneh po tem, ko predsednik državnega zbora dobi na novo predlagane kandidate (Vlada Republike Slovenije, 2010).

Poslanci o imenovanju ministrov odločajo tako, da glasujejo o celotni listi predlaganih ministrov in ne o posameznih kandidatih. Če za listo glasuje večina navzočih poslancev, je ta izglasovana. V primeru, da lista ni izglasovana, je potrebno ponovno glasovanje o imenovanju ministrov, vendar na podlagi nove liste kandidatov, ki jo predloži šef vlade. Ta mora biti predložena najkasneje v 10 dneh po prvem glasovanju. Če tudi nova lista ni izglasovana, lahko predsednik vlade predlaga glasovanje o vsakem kandidatu z liste posebej (Vlada Republike Slovenije, 2010).

Vlada sme nastopiti funkcijo, če sta predlagani in imenovani več kot 2/3 ministrov, pri čemer se ministri brez resorja oziroma brez listnice ne všttevajo. Resorje, ki niso dobili svojega ministra, lahko prevzame predsednik vlade ali jih poveri kateremu drugemu ministru, vendar za ne več kot tri mesece. Če se v tem času ne imenuje celotna vlada, funkcija predsedniku vlade ter ministrom preneha in državni zbor se razpusti, saj vlada nima potrebne podpore v parlamentu. Vlada pade (Vlada Republike Slovenije, 2010).

»Predsednik vlade in posamezen minister lahko odstopita, predsednik vlade pa lahko predlaga tudi razrešitev ministra. Vladi avtomatično preneha mandat ob koncu mandata državnega zbora, v vmesnem obdobju pa jo je mogoče zamenjati s konstruktivno

nezaupnico (ko je na predlog 10 poslancev izglasovan nov mandatar), z zaupnico vladi (vlada sama predlaga glasovanje o zaupnici) in z interpelacijo. Z interpelacijo je tako kot celotno vlado mogoče zamenjati tudi posamezne ministre, če državni zbor na njeni podlagi izglasuje nezaupnico.« (Vlada Republike Slovenije, 2010)

6.2 PRIMER NORVEŠKE

6.2.1 VOLITVE MANDATARJA

Vlada se tako oblikuje predvsem glede na politično moč strankarskih skupin, ki so v parlamentu. V nekaterih primerih je že kaj kmalu jasno, kako se bo nova vlada oblikovala, kdo jo bo sestavljal. V drugih primerih pa lahko pride do obsežnih pogajanj. Oblikovanje nove vlade poteka v treh fazah. V prvi fazi odhajajoči mandatar kralju ali predsedniku parlamenta napove svoj odstop. V drugi fazi kralj na predlog odhajajočega mandatarja in po posvetovanju z voditelji političnih strank povabi izbrano osebo (bodočega mandatarja) k oblikovanju nove vlade. Sledi zadnja faza, v kateri oseba, ki je bila zadolžena za sestavo nove vlade, obvesti kralja, da je nova vlada uspešno oblikovana in pripravljena za imenovanje. Po tem je na vrsti seja državnega sveta, na kateri kralj in odhajajoča vlada uradno potrdita novo vlado, ki nastopi svojo funkcijo od tistega trenutka dalje. Kmalu po imenovanju nove vlade, običajno je to par ur kasneje po tej seji, pa že sledi prva uradna seja nove vlade v kraljevi palači, kjer si vlada razdeli ministrstva (Bergman et al., 2006, str. 17-19, *Government, 2012 in Commentary of the Constitution of Norway, Article 12*).

Predsednik vlade nima konkretnega roka do kdaj mora oblikovati novo vlado. Vendar pa v praksi, od vložitve odstopa odhajajoče vlade in do kraljevega imenovanja nove vlade, običajno pretečeta največ dva tedna. V primeru, da mandatarju ne uspe sestaviti nove vlade, se kralj posvetuje z strankarskimi voditelji norveškega parlamenta o drugem kandidatu, ki bi sestavil novo vlado. Vendar do takšne situacije na Norveškem ni prišlo že več desetletij. Običajno bo izbrani kandidat uspel sestaviti novo vlado (Bergman et al., 2006, str. 17-19, 2006, str. 17-19 in *Government, 2012*).

Odločilen vpliv na sestavo in obliko vlade ima norveški parlament. Kot smo že omenili, nova vlada nastane po tem, ko je premier predložil vlogo za odstop vlade in ko kralj naroči drugi osebi naj sestavi novo vlado. Kolikokrat lahko kralj zaprosi isto osebo oziroma istega mandatarja, da sestavi novo vlado, ni formalno določeno. V obdobju od leta 1945 je na primer Einar Gerhardsen oblikoval vlado štirikrat (1945, 1945, 1955 in 1963), Gro Harlem Brundtland trikrat (1981, 1986 in 1990), Trygve Bratteli dvakrat (1971 in 1973), Kjell Magne Bondevik prav tako dvakrat (1997 in 2001). Trenutno pa je na čelu vlade ene izmed najbogatejših držav na svetu Jens Stoltenberg, ki mu je zmaga na volitvah uspela že tretjič (2000, 2005 in 2009) (*Government, 2012*).

Strøm in Narud pravita, da se norveško oblikovanje vlade najbolje opiše kot »free-style bargaining«. To pa zato, ker oblikovanje vlade, postopek oblikovanja vlade, ne vsebuje nobenih formalnih pravil in mehanizmov. Vse skupaj v bistvu izpade kot nekakšno

tradicionalno pogajanje in dogovarjanje o izvršilni veji oblasti. Najpomembnejše postopkovno pravilo pri formiranju vlade je, da lahko vlada na Norveškem vlada, vse dokler ne prejme izrecne večine glasov s strani opozicije parlamenta (negativni parlamentarizem) (Commentary of the Constitution of Norway, Article 12).

6.2.2 IMENOVANJE MINISTROV IN ČLANOV KRALJEVEGA SVETA

Oblikovanje norveške vlade poteka precej manj zapleteno kot pri nas. Uradno daje norveška ustava kralju široko diskrecijsko pravico, po kateri kralj sam izbere in imenuje člane vlade oziroma člane Kraljevega sveta. Vendar pa v praksi to poteka malce drugače. Kralj že od leta 1928 ne izvaja nobenega takšnega vpliva na oblikovanje vlade. Omenjena pravica pa je za današnje čase tudi precej vprašljiva, saj bi bilo povsem nesmiselno, da bi kralj »na slepo« izbral člane svojega sveta. Tako je prišlo v navado, da se šef države pred imenovanjem svojih članov predhodno posvetuje z voditelji političnih strank, ki so na parlamentarnih volitvah prejele dovolj glasov in prišle v parlament (Bergman et al., 2006, str. 17-19 in Government, 2012).

V skladu z ustavo ministre in ministrstva kasneje uradno imenuje kralj. Ministrska struktura se še posebej nenehno spreminja na tistih področjih, kjer so bile odgovornosti prekinjene ali prenesene na novo ustanovljena ministrstva. Ministrstva pomagajo ministrom pri vodenju različnih sektorjev državne uprave. Oktobra 2009 je bilo ustanovljenih 17 ministrstev in Urad predsednika vlade, medtem ko vlada sestoji iz predsednika vlade in 19 ministrov. Takšna razporeditev velja še danes. Naloga urada predsednika vlade in ministrov je, da pomagajo predsedniku vlade pri usklajevanju dela vlade in se tako štejejo kot osrednji urad za celotno vlado (Bergman et al., 2006, str. 17-19 in Government, 2012).

Ob zamenjavi vlade nove ministre na predlog odhajajoče vlade imenuje kralj. Ministri so imenovani le za čas mandatnega obdobja vlade (Government, 2012).

6.3 PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NORVEŠKO

Bistvena razlika med volilnima sistemoma je v tem, da lahko predlagani norveški mandatar precej hitreje sestavi vlado. Po našem volilnem sistemu moramo najprej izvoliti predsednika vlade, saj šele po izvolitvi ta dobi možnost, da lahko sestavi vlado. Ko je novi predsednik vlade izvoljen, pa to še ne pomeni, da je izvoljena tudi nova vlada. Predsednik vlade mora najprej v imenovanje predlagati ministre, že za to ima na voljo 15 dni. Nato se morajo imenovani ministri še predstaviti državnemu zboru. Šele ko je imenovanih najmanj 2/3 ministrov, vlada lahko nastopi svojo funkcijo. S tem da mora v roku treh mesecev dopolniti svoje izvršilno telo s še preostalo tretjino ministrov. Drugače funkcija predsedniku vlade kot tudi ministrom preneha. Norveška sestava vlade v primerjavi z našo poteka precej hitreje. V prvi vrsti zato, ker mandatar ne potrebuje posebne potrditve s strani parlamenta za sestavo vlade. Poleg tega prihranijo Norvežani ogromno časa na račun ministrskih zasliševanj. Tako norveška vlada za svojo izvolitev v

celoti, od izbora mandatarja do uradnega imenovanja celotne vlade, ne potrebuje več kot 14 dni. Poleg tega vlada za pričetek svojega delovanja ne potrebuje potrditve parlamenta. Svojo funkcijo lahko nastopi takoj po uradnem imenovanju.

V primeru, da mandatarju ne uspe sestaviti vlade, se norveški kralj zopet posvetuje z odhajajočim mandatarjem in vlado o novi osebi, ki bi bila primerna za mandatarja. V bistvu gre zgolj za zamenjavo mandatarja, ki bo ponovno poskušal sestaviti vlado. V Sloveniji v takšnem primeru zopet steče cel proces, ki je v tej nalogi podrobno opisan. Zato bi lahko rekli, da je bistvena prednost pri norveškem oblikovanju vlade to, da ta poteka dosti hitreje, kar pomeni tudi bistveno hitrejši začetek delovanja vlade, kar je še posebej v kriznih časih zelo pomembno.

7 VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA SESTAVO VLAD

7.1 PRIMER SLOVENIJE

7.1.1 SESTAVA VLADE

»Vlado sestavljajo predsednik ter ministri in ministrice. Vlada in ministri so v okviru svojih pristojnosti samostojni in odgovorni državnemu zboru.« (Vlada Republike Slovenije, 2010)

Vlada je enotno kolegijsko telo, ki ga sestavlja več članov in v katerem imajo vsi ministri enak položaj. Po slovenski ustavni ureditvi sestavljajo vlado predsednik in ministri ter ministrice, ki vodijo posamezne resorje. Poleg njih lahko vlado sestavlja tudi nekaj ministrov brez resorja oziroma brez listnice. Ti ministri so zadolženi za splošna politična vprašanja kot tudi za usklajevanje dela ministrstev v okviru pooblastil, ki jih da predsednik vlade. Naloga vsakega ministra je, da »v skladu s prejeto politikou vodi in predstavlja ministrstvo, daje politične usmeritve za delo ministrstva in organov v njegovi sestavi, nadzoruje njihovo delo, izdaja predpise in druge akte iz pristojnosti ministrstva in organov v njegovi sestavi ter opravlja druge naloge, ki jih določa zakon ali drug predpis« (ZVRS, 24. člen in Kaučič in Grad, 2008, str. 294).

Zakon o Vladi Republike Slovenije določa, da ministrska funkcija ni združljiva. »Člani vlade praviloma ne morejo hkrati opravljati tudi drugih državnih funkcij (na primer funkcije sodnika, tožilca in podobno). Izjema velja ponekod samo glede poslanske funkcije.« To pomeni, da ministri poleg svoje ministrske funkcije ter mandatar poleg svoje funkcije predsednika vlade, ne morejo oziroma ne smejo hkrati opravljati tudi funkcije »v državnih organih, na sodiščih, v organih lokalnih skupnosti in drugih javnih funkcij niti ne smejo opravljati drugih dejavnosti, ki po zakonu niso združljive s funkcijo člana vlade«. Prav tako člani vlade istočasno ne morejo opravljati funkcije članov državnega sveta ali funkcije poslancev državnega zbora. Vendar to še ne pomeni, da mora poslanec, zato ker je postal član vlade, odstopiti. V tem primeru je njegova poslanska funkcija zgolj v mirovanju in jo lahko pridobi nazaj, če preneha biti član vlade (ZVRS, 16. člen in Kaučič in Grad, 2008, str. 294).

Državni sekretarji delujejo na širših zaokroženih področjih v okviru ministrstev. Državni sekretarji so na svoj položaj lahko imenovani s strani vlade ali ministrov. V imenovanje lahko državnega sekretarja predlagata še predsednik vlade in minister brez listnice. Državnega sekretarja lahko z njegove funkcije razreši vlada in sicer na predlog ministra, ki mu je državni sekretar odgovoren za svoje delo. Organe v sestavi ministrstev vodijo predstojniki teh organov in imajo v osnovi enak položaj kot državni sekretarji. Tudi te imenuje ter razrešuje vlada na predlog ministra, ki so mu odgovorni. Po 25. členu Zakona o Vladi »državnemu sekretarju in predstojniku organa v sestavi preneha funkcija z odstopom ali z razrešitvijo«. Z dnem prisege ministra oziroma z nastopom funkcije ministra mora državni sekretar ponuditi svoj odstop novemu ministru. Zakon o Vladi

Republike Slovenije še določa, da je državni sekretar funkcionar ter da ga smemo šteti za člana vlade v širšem pomenu (ZVRS, 25. člen in Kaučič in Grad, 2008, str. 294).

7.1.2 POLOŽAJ ČLANOV VLADE

Predsednik vlade je tisti, ki vlado vodi in usmerja pri njenem delu, »skrbi za enotnost njene politične in upravne usmeritve, usklajuje delo ministrov, predstavlja vlado in sklicuje ter vodi njene seje«. Predsednik vlade ima pravico, da sme ministrom dati obvezujoče napotke ali usmeritve, ki se nanašajo na delo in naloge vlade, »pri čemer lahko minister, ki meni, da obvezujoči napotki predsednika vlade ne izhajajo iz vladnih usmeritev, zahteva, da vlada obravnava sporna vprašanja«. Predsednik vlade lahko tudi sam predlaga ministra ali ministre, ki bodo opravljali funkcijo podpredsednika vlade, z namenom, da ga ti nadomeščajo, kadar bo predsednik vlade odsoten ali zadržan (Vlada Republike Slovenije, 2010).

Ministri so člani vlade in so dolžni sodelovati na sejah vlade ter v njenih delovnih telesih. Pravico imajo zahtevati obravnavo in odločati o posameznih vprašanjih iz pristojnosti vlade ter dajati pobude za pripravo zakonov in drugih predpisov, poročati vladi o problematiki na svojem področju in predlagati, da ta določi usmeritve za delo ministrstev. Minister kot predstojnik upravnih organov »v skladu s sprejeto politiko vodi in predstavlja svoje ministrstvo, daje politične usmeritve za delo ministrstva in organov v njegovi sestavi, nadzoruje njihovo delo, izdaja predpise in druge akte v pristojnosti ministrstva in organov v njegovi sestavi ter opravlja druge naloge, ki jih določa zakon ali kak drug predpis« (Vlada Republike Slovenije, 2010).

V našo vlado so imenovani ministri za naslednja področja: finance; gospodarski razvoj in tehnologijo; izobraževanje, znanost, kulturo in šport; kmetijstvo in okolje; infrastrukturo in prostor; notranje zadeve; obrambo; pravosodje in javno upravo; delo, družino in socialne zadeve; zdravje ter zunanje zadeve. Poleg zgoraj naštetih ministrov ima vlada tudi ministra brez resorja za področje odnosov med Republiko Slovenijo in avtohtono slovensko narodno skupnostjo v sosednjih državah ter med Republiko Slovenijo in Slovenci po svetu (Vlada Republike Slovenije, 2010).

7.2 PRIMER NORVEŠKE

7.2.1 SESTAVA VLADE IN KRALJEVEGA SVETA

Izvršna oblast v kraljevini predstavlja državni svet, njegovi člani pa sestavljajo vlado. Toda ko vlada stopi v fazo odločanja, deluje kot državni svet pod vodstvom kralja oziroma kot kraljevi svet. Izvršna veja oblasti na Norveškem tako predstavlja Kraljevi svet, ki igra vlogo zasebnega kraljevega sveta in vlogo vlade v enem (Kingdom of Norway, 2006, str. 6-7).

Norveški vladni kabinet ali urad predsednika vlade je uradni organ. Sestavljen je iz najvišjih vladnih ministrov, ki jih izbere predsednik vlade, in deluje kot kolektivni organ odločanja. Predsednik vlade skupaj s svojimi ministri predstavlja izvršno vejo oblasti. Lahko bi rekli, da urad predsednika vlade deluje kot nekakšen osrednji urad med državnim svetom ter vlado in opravlja dve glavni nalogi: služi kot sekretariat državnemu svetu (kralju, predsedniku vlade in ministrom) in pomaga predsedniku vlade pri vodenju in usklajevanju delovanja vlade (Kingdom of Norway, 2006, str. 6-7).

Norveški parlament nima konkretnega vpliva na delo vlade. Vlada se na primer povsem samostojno odloča o tem katere zadeve oziroma področja bo razdelila med ministrstva in podobno. Člani vlade oziroma državnega sveta imajo dolžnost, da odkrito izrazijo svoje mnenje. Čeprav je dolžnost kralja, da vsakemu mnenju spoštljivo prisluhne, pa je končna odločitev, ali bo takšno mnenje sprejel ali zavrnil, povsem v njegovih rokah (The Constitution (A Commentary), Article 12).

Državni svet je uradno sklican na pobudo monarha. Svet sestavljajo njegovi člani in predsednik vlade. Vsi morajo biti uradno imenovani s strani kralja. Svet mora uživati zaupanje norveškega parlamenta. Sej državnega sveta se udeležujejo vsi pripadajoči člani, razen v primerih, ko zakon določa drugače. Državni svet lahko odloča le, ko je na seji navzočih več kot polovica njegovih članov (Commentary of the Constitution of Norway, Article 12 in The Constitution, Article 27).

Ustava določa, da vlado poleg predsednika vlade sestavlja še vsaj sedem vladnih ministrov. Vladnega kabineta dandanes ne sestavlja več kot 18 članov, kar kaže na spremenjeno stališče do nalog, ki jih izvaja država. Ko se država zaveže, da bo urejala novo področje družbene sfere, se za to preprosto ustanovi novo ministrstvo. Med ministrstva, ki urejajo tako imenovane klasične naloge države, spadajo Ministrstvo za finance, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za upravo in notranje zadeve ter reformo Cerkve in Ministrstvo za zunanje zadeve. Ministrstvo za nafto in energijo ter Ministrstvo za okolje pa sta na primer dokaj nova primera ministrstev, saj se je potreba po ureditvi omenjenih področij pojavila šele pred kratkim (Commentary of the Constitution of Norway, Article 12).

7.2.2 POLOŽAJ ČLANOV VLADE IN KRALJEVEGA SVETA

Ministri morajo načeloma imeti dolgoletne in bogate izkušnje s področja politike, javne uprave, trgovine, industrije, pa tudi s kakšnih drugih organizacijskih področij, da lahko opravljajo svojo funkcijo. Poleg tega pa ustava v 12. členu določa še dodatne pogoje glede sestave vlade oziroma posameznih ministrov. Eden izmed pogojev, ki ga je potrebno upoštevati pri sestavi, je sorodstvena vez. V državnem svetu ne smejo istočasno zasedati položaja starši in njihovi otroci, mož in žena ali dva brata oziroma sestre. Ustava poudarja tudi, da mora več kot polovica članov vlade po veroizpovedi pripadati državni cerkvi. Uradna državna vera je evangeličansko-luteranska vera. V skladu s prvotnim ustavnim sistemom je bil to včasih celo absoluten pogoj za imenovanje vseh visokih

uradnikov. Danes pa to v nekako bolj prilagojeni obliki velja le za ministre. Pri tem velja omeniti, da vladna manjšina, ki po veroizpovedi ne pripada državni cerkvi, posledično tudi ne mora sodelovati pri tistih zasedanjih vlade, ki zadevajo državno cerkev. Veroizpoved igra pomembno vlogo tudi pri kralju. Njegova naloga je, da se udeležuje vseh javnih verskih obredov, čaščenj pa tudi sestankov in srečanj, ki zadevajo vero. Poleg tega mora zagotavljati, da javni učitelji vere sledijo normam, ki so zanje predpisane (Commentary of the Constitution of Norway, Article 12).

V norveško vlado so imenovani ministri za naslednja področja; za delo, za otroke, enakopravnost in socialno vključenost, za finance, za ribištvo in obalne zadeve, za upravo, za notranje zadeve in reforme cerkve, za obrambo, za zdravje in nego, za pravosodje in javno varnost, za lokalno upravo in regionalni razvoj, za kulturo, za šolstvo in raziskave, za kmetijstvo in prehrano, za okolje, za industrijo, za nafto in energijo, za transport in komunikacije ter za področje zunanjih zadev (Government, 2012).

7.3 PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NORVEŠKO

Opazimo lahko, da imajo člani norveške vlade nekakšno dvojno funkcijo. Hkrati so člani vlade, katero predstavljajo, in tudi člani kraljevega sveta, ki poročajo kralju o delovanju vlade in parlamenta. V Sloveniji takšne sestave, ki bi bila podobna kraljevemu svetu, nimamo. Tako so naši člani vlade zgolj člani vlade.

Podrobnih informacij o samem delovanju norveških ministrov, o njihovih nalogah, o njihovi združljivosti funkcije in podobno, žal nismo uspeli pridobiti. Glede na prebrano literaturo menimo, da sta položaj in funkcija norveškega ministra povsem enaka slovenskima. Enaka je tudi funkcija delovanja obeh predsednikov vlad. Izpostavili pa bi zahteve glede veroizpovedi norveških ministrov. Slovenska ustava ne določa nobenih pogojev glede veroizpovedi za ministre, ki bi jih morali upoštevati pri sestavi vlade. Prav tako naša ustava ne določa pogojev glede sorodstvenih vezi članov vlade ali poslancev. V splošnem lahko rečemo, da norveško vlado sestavlja 17 ministrstev in 19 ministrov (Ministrstvo za zunanje zadeve si delita 2 ministra), od tega en minister brez listnice ter predsednik vlade. Našo vlado pa sestavlja predsednica vlade ter 12 ministrov in ministrica brez resorja. Obema vladama je skupno tudi to, da si pri svojem delovanju pomagata še z različnimi vladnimi službami, odbori, kabinetom oziroma uradom predsednika vlade, sekretariatom in tako naprej.

8 VPLIV VOLILNEGA SISTEMA NA DELOVANJE VLAD

8.1 PRIMER SLOVENIJA

8.1.1 DELOVANJE VLADE

Način dela vlade v osnovi določa ZVRS, podrobneje pa je urejen v poslovniku vlade in sicer v 20. in 21. členu. Delo vlade je v primerjavi z delom parlamenta bolj operativne narave, ne toliko zapleteno, manj formalizirano in dosti bolj učinkovito. Vsaka uspešna vlada mora biti dobro obveščena, mora učinkovito delovati in vzdrževati ustrezne politične odnose med partnerji v koaliciji.

Položaj predsednika vlade je zelo močan, kar je razvidno že iz ustave. Predsednik vlade po naši ureditvi »vodi in usmerja delo vlade, usklajuje delo ministrov, skrbi za enotnost vlade in jo predstavlja. Vodi seje vlade, daje ministrom napotke, zahteva poročanje posameznih ministrov o njihovem delu, predstavlja vlado pred drugimi vejami državne oblasti in zastopa stališča vlade v medijih« (Vlada Republike Slovenije, 2010).

Delo vlade je javno in poteka na rednih in dopisnih sejah. Seje sklicuje in vodi predsednik vlade. Sklepanje vlade je veljavno le, kadar je na seji vlade prisotna večina, ki odloča z absolutno večino. »Javnost dela vlade je zagotovljena z novinarskimi konferencami, uradnimi sporočili in s sporočili, poslanimi po drugih informacijsko-telekomunikacijskih sredstvih.« Posamezna gradiva, razprave članov kot tudi glasovanje pa lahko razglasijo za uradno tajnost njenih članov, ki odloča z absolutno večino. Zadeve, o katerih bo vlada razpravlja na sejah, predhodno obravnavajo vladne komisije, odbori in druga delovna telesa. Njihova naloga je, da k obravnavanim zadevam in vprašanjem pripravijo poročilo z »oceno obravnavanega gradiva (teme), stališča do posameznih bistvenih vprašanj in rešitev, morebitne predloge za spremembo ali dopolnitev predlaganih rešitev, stališča delovnega telesa do predlaganih mnenj in predlogov in predlog sklepov, ki naj jih sprejme vlada« (Grad, et al., 1999, str. 160 in Vlada Republike Slovenije, 2010).

Vlada lahko posamezna delovna telesa celo pooblasti, da ta o posameznih vprašanjih odločajo v njenem imenu. Praviloma so to le ožja in manj pomembna vprašanja. Nekatera delovna telesa so stalna, nekatera pa so ustanovljena le za posebne potrebe. Med stalna delovna telesa Vlade RS štejemo: Odbor Vlade RS za državno ureditev in javne zadeve, Odbor Vlade RS za gospodarstvo in trajnostni razvoj ter Komisijo Vlade RS za administrativne zadeve in imenovanja. Za izpolnitev nalog, ki jih vlada zaupa več ministrstvom in vladnim službam, lahko ustanovi delovno skupino. Ta preneha delovati takoj po izpolnitvi naloge. Za dialog z organizacijami civilne družbe in z nevladnimi strokovnimi institucijami na posameznem področju pa vlada (so)ustanavlja svete vlade (Vlada Republike Slovenije, 2010).

Strokovno pomoč za vlado opravljajo predvsem vladne službe, ki jih ustanovi vlada sama. Vladno službo lahko vodi minister brez resorja, državni sekretar ali direktor, ki je odgovoren predsedniku vlade, ministru ali generalnemu sekretarju vlade. Za določene naloge se lahko pooblasti tudi resorno ministrstvo. Predstojnike vladnih služb (kot tudi raznih centrov ter servisov, ki jih vlada ustanavlja za svoje potrebe in potrebe drugih državnih organov), imenuje in razrešuje vlada (Vlada Republike Slovenije, 2010).

8.1.2 PRISTOJNOSTI VLADE

»Vlada RS kot najvišji organ državne uprave ima v skladu z Ustavo in Zakonom o Vladi naslednje pristojnosti:

- določa, usmerja in usklajuje izvajanje politike države;
- izdaja izvršilne predpise in sprejema druge pravne, politične, ekonomske, finančne in organizacijske ukrepe, da bi zagotovila razvoj države in urejenost razmer na vseh področjih delovanja vlade;
- skrbi za izvajanje zakonov in drugih predpisov, ki jih sprejema državni zbor ter za celotno delovanje državne uprave;
- uresničuje pravice in dolžnosti, ki se nanašajo na RS kot ustanoviteljico zavodov, gospodarskih družb in drugih organizacij;
- upravlja nepremičnine in drugo premoženje RS, razen če glede posameznih nepremičnin ni s posebnim zakonom drugače določeno;
- pripravlja proračunski memorandum, v katerem so predstavljeni temeljni cilji in naloge ekonomske, socialne in proračunske politike;
- sprejema organizacijske, kadrovske in druge ukrepe za delo vlade, ministrstev in celotne državne uprave;
- zastopa RS kot pravno osebo, če s posameznimi zakoni ni drugače določeno.«
(Vlada Republike Slovenije, 2010)

Funkcija vlade po naši ureditvi je dvojna: vlada opravlja tako politično izvršilno funkcijo kot tudi izvršilno upravno funkcijo. »V okviru prve funkcije parlamentu predlaga politiko, predlaga v sprejetje zakone in druge akte (iniciativna funkcija) ter skrbi za njihovo uresničevanje. V okviru druge funkcije pa vlada deluje kot vrh državne uprave, pri čemer usmerja (koordinativna funkcija) in nadzoruje (nadzorstvena funkcija) delovanje upravnih organov.« (Grad, et al., 1999, str. 159-160)

Vlada ima pravico, da državnemu zboru predlaga v sprejem zakone, državni proračun, nacionalne programe in druge splošne akte, s katerimi se določajo načelne in dolgoročne politične usmeritve za posamezna področja. Ta pravica je določena že v ustavi (88. člen) ter v 2. členu ZVRS (Kaučič in Grad, 2008, str. 296).

Po Zakonu o Vladi ima vlada pooblastilo, da sme sama izdajati splošne ter posamične pravne akte. »Splošni akt vlade, ki ga izda za izvrševanje zakona, je uredba. Z uredbo vlada podrobneje ureja in razčlenjuje razmerja, ki sicer so določena z zakonom, pri čemer je pri ureditvi posameznega vprašanja vezana na namen zakonske ureditve in merila, določena z zakonom.« To pomeni, da vlada razmerij ne more urejati na novo ampak se pri tem more držati zakonov drugače velja uredba za protizakonito. V primeru takšnih uredb vlada v skladu z zakonom ne potrebuje posebnega pooblastila. Posebno pooblastilo potrebuje le za izdajo tiste uredbe, »s katero ureja način uresničevanja pravic in obveznosti državljanov ter drugih oseb« (Kaučič in Grad, 2008, str. 296).

Ena izmed nalog vlade je tudi vodenje in usmerjanje države preko ministrov. Vlada daje ministrstvom usmeritve za izvajanje politike, za izvrševanje zakonov, predpisov in drugih splošnih aktov ter skrbi, da ministrstva usklajeno izvajajo svoje naloge. »V okviru nadzora nad delom ministrstev ima vlada kot celota ali njen predsednik pravico zadržati izvršitev predpisa, ki ga izda minister. Vlada pa odloča tudi o kompetenčnih sporih med posameznimi ministrstvi.« (Kaučič in Grad, 2008, str. 296)

»V zadevah EU vlada predstavlja in zastopa Republiko Slovenijo ter uveljavlja njena stališča v institucijah EU. Glede zadev EU je vlada samostojna in odgovorna pri opravljanju svojih funkcij v okviru Ustave, zakona, ki ureja položaj in delovanje vlade in zakona o sodelovanju med državnim zborom in vlado v zadevah Evropske unije. Vlada izdaja uredbe in druge akte iz svoje pristojnosti za izvrševanje predpisov Evropske unije.« (Vlada Republike Slovenije, 2010)

8.1.3 RAZMERJE MED DRŽAVNIM ZBOROM IN VLADO

Kot smo že omenili, vlada za svoje delo odgovarja državnemu zboru pa tudi državnemu svetu, ki po naši ureditvi predstavlja zgornji dom parlamenta. Državni svet v našem sistemu ne igra kakšne večje vloge in niti nima kakšnega močnega vpliva na delo vlade, zato njegovega delovanja in vloge v diplomskem delu nismo posebej opisovali. Bistvo razmerja med parlamentom in vlado ali če rečemo med državnim zborom in vlado je, da vlada brez njegove podpore ne mora delovati. Tu gre za politično odgovornost vlade, ki je dvojna, kolektivna in individualna. Politična odgovornost vlade seveda ne pomeni, da parlament sedaj vladi določa politiko (razen v svoji zakonodajni funkciji), marveč da morajo tako vlada kot ministri svojo politiko oziroma svoje delo razlagati in upravičevati pred parlamentom. Če je potrebno, so posamezni člani vlade ali vlada v celoti dolžni tudi odstopiti (Pogorelec, 2006, str. 197-198).

Najpomembnejši pravni sredstvi, s katerima se kaže oziroma ugotavlja ali ima vlada še podporo v parlamentu ali ne, sta vprašanje zaupnice in nezaupnice. Med seboj se razlikujeta le pri tem, kdo je sprožil glasovanje v parlamentu o podpori vlade. Najpomembnejši pravni sredstvi sta zato, ker je z njima mogoče na najbolj neposreden način doseči razrešitev vlade. Pomembna institucionalna mehanizma uveljavljanja parlamentarne odgovornosti vlade parlamentu sta še interpelacija in poslansko vprašanje (Kocjančič et al., 1998, str. 201).

8.1.3.1 ZAUPNICA VLADI

Zaupnico vladi določa 117. člen ustave. Zaupnica je orodje v rokah koalicije, natančneje njenega predsednika. Motivi zanjo so različni. Do zaupnice lahko pride že na samem začetku ob oblikovanju vlade (investitura), lahko pa tudi med trajanjem mandata vlade, z namenom, da mandatar preveri ali še uživa večinsko podporo v parlamentu. »O zaupnici se glasuje najprej v 48 urah in najkasneje v 7 dneh od vložitve zahteve. Pred glasovanjem ima predsednik vlade pravico, da obrazloži svojo zahtevo. Če vlada ne dobi podpore večine glasov vseh poslancev (najmanj 46), mora državni zbor v 30 dneh izvoliti novega predsednika vlade ali dotedanjemu predsedniku pri ponovljenem glasovanju (predsednik vlade oziroma najmanj 10 poslancev ima namreč pravico zahtevati ponovno glasovanje o zaupnici, pri čemer je drugo glasovanje dokončno) izglasovati zaupnico, drugače predsednik republike razpusti državni zbor in razpiše predčasne volitve.« (Kocjančič et al., 1998, str. 201 in Vlada Republike Slovenije, 2010)

Vprašanje zaupnice se lahko uporabi tudi z namenom, da se preveri strinjanje parlamenta z neko politiko oziroma z nekim vladnim stališčem. Predsednik vlade takrat vprašanje o zaupnici postavi ob sprejemanju zakona ali kakšne druge odločitve v državnem zboru in takšno »vprašanje zaupnice veže na sprejem zakona ali druge odločitve v državnem zboru, pri čemer predlaga, naj se zakon ali druga odločitev sprejme ali zavrne«. V primeru, ko vlada postavi vprašanje zaupnice okrog nekega ključnega vprašanja, s tem na nek način sporoča, da je to vprašanje zanjo tako zelo pomembno, da si brez pozitivne odločitve o njem, ne more predstavljati svojega nadaljnjega delovanja. V tem primeru se glasuje samo o tem določenem vprašanju oziroma o zakonu ali drugi odločitvi in velja, da je vladi bila izglasovana zaupnica, če je bil zakon ali kaka druga odločitev sprejeta v skladu s predlogom predsednika vlade oziroma, da se v nasprotnem šteje enako, kot da vladi ni bila izglasovana zaupnica. »Če je bila vladi izglasovana nezaupnica, predsednik republike, poslanska skupina ali najmanj 10 poslancev najpozneje v 7 dneh predloži kandidature za novega predsednika vlade.« (Vlada Republike Slovenije, 2010)

8.1.3.2 NEZAUPNICA VLADI

Nezaupnica je sredstvo v rokah opozicije. Izhaja na predlog poslancev in je način izvajanja nadzora opozicije nad vlado v želji, da bi zrušila obstoječo vlado in sama prišla na oblast. Zato načeloma postavi vprašanje nezaupnice takrat, ko se ji zazdi, da obstoječa vlada izgublja podporo parlamenta in ljudstva (Pogorelec, 2006, str. 215-216).

Državni zbor lahko izglasuje nezaupnico (konstruktivno ali klasično nezaupnico) vladi le tako, da »na predlog najmanj 10 poslancev z večino glasov vseh poslancev (najmanj 46) izvoli novega predsednika vlade. Volitve novega predsednika vlade se opravijo najprej v 48 urah in najpozneje v 7 dneh po vložitvi predloga za izvolitev«. Takoj, ko se izvoli nov predsednik vlade, se funkcija dotedanjemu predsedniku vlade razreši, s tem pa preneha funkcija tudi vsem članom vlade. Da pa ne bi prišlo do brezvladja, je v 116. členu ustave določeno, da mora dotedanja vlada opravljati tekoče posle do prisega nove vlade (Kaučič in Grad, 2008, str. 296 in Vlada Republike Slovenije, 2010).

8.1.3.3 INTERPELACIJA

Interpelacija je posebna oblika uveljavljanja odgovornosti vlade oziroma posameznega ministra in se lahko šteje kot posebna oblika poslanskega vprašanja. Po 118. členu ustave lahko interpelacijo sproži najmanj deset poslancev v državnem zboru. Po svoji vsebini pa sodi med poslanska vprašanja in nezaupnico, saj ima elemente obeh. V primerjavi s poslanskimi vprašanji ima interpelacija večjo težo in predstavlja resnejši pritisk na vlado, zato se interpelacije vlagajo samo ob pomembnejših vprašanjih (Kaučič in Grad, 2003, str. 275-276).

Bistvena razlika med interpelacijo in poslanskimi vprašanji je, da se pri interpelaciji razpravlja v parlamentu. Pri takšni razpravi pa lahko sodelujejo vsi poslanci, tudi tisti, ki interpelacije niso sprožili. Na koncu se interpelacija običajno konča s sklepom, stališčem, morda izjavo parlamenta o obravnavanem vprašanju. Lahko se konča tudi z glasovanjem o nezaupnici (Kaučič in Grad, 2003, str. 275-276).

8.1.3.4 POSLANSKA VPRAŠANJA

Poslanska vprašanja se lahko nanašajo na katerokoli področje delovanja države oziroma pristojnosti posameznih ministrstev. Vprašanja so v večini ustna, lahko pa tudi pisna. Bistvo poslanskih vprašanj je, da vlada nanje v poslovniško določenem času in okviru odgovori. Pogosto je to kar takoj po tem, ko so bila vprašanja postavljena (Grad, 2000, str. 311-312).

Poslanska vprašanja niso sredstvo, ki bi neposredno povzročilo zamenjave vlade. Lahko bi rekli, da si z njimi opozicija utira pot za uporabo »močnejših« sredstev uveljavljanja politične odgovornosti, kot je interpelacija ali nezaupnica. Nedvomno pa so poslanska vprašanja sredstvo, s katerim tako pozicija kot tudi opozicija poskušata vplivati na volivce, saj so medijsko zelo odmevna (Grad, 2000, str. 311-312).

8.2 PRIMER NORVEŠKA

8.2.1 DELOVANJE VLADE IN PRISTOJNOSTI KRALJEVEGA SVETA

Delo vlade poteka na vladnih konferencah. Konference potekajo enkrat tedensko, običajno ob četrtek, dan pred sejo državnega sveta. Na konferenci se obravnavajo vse pomembne zadeve pred formalnim sprejetjem v zadevnem ministrstvu ali v državnem svetu, kar posledično pomeni, da res za vsemi odločitvami stoji vlada (Government, 2012).

Konferenca vlade poteka tako, da se vsako zadevo najprej predstavi pisno v obliki memoranduma, ki obsega do največ tri strani. Minister, ki želi o določenem vprašanju razpravljati oziroma, ki izpostavi določeno vprašanje, je potem odgovoren, da ustrezen memorandum predstavi vladi. Vsi ministri, ki jih to določeno vprašanje zadeva, pa morajo predhodno v pisni obliki pripraviti svoja stališča v zvezi z določeno zadevo. Na ta način vlada prihrani čas, vsi ministri pa so obveščeni o zadevnem vprašanju (Government, 2012).

Predsednik vlade in njegovo politično osebje pozorno spremljajo zadeve, ki se pripravljajo za obravnavo na vladnih konferencah. Urad predsednika vlade si celo v naprej zagotovi kopije osnutkov memorandumov, ki si jih ministri v naprej pripravijo za komentarje. Predsednik vlade vladnih memorandumih ministrov nikoli ne komentira, zato da ne vpliva na razprave med člani vlade oziroma, da ne daje vtisa, kot da je bila odločitev že v naprej sprejeta. Lahko pa predsednik vlade nakaže pristojnemu ministru, kakšen bi lahko bil ustrezen zaključek določenega vprašanja, še preden je to vprašanje uradno predstavljeno vladi (Government, 2012).

Razprave vlade so zaupne, kot so zaupni tudi vladni memorandumi, zapisniki in dnevni red. Vladni memorandumi veljajo za lastne dokumente ministrov in se zato ne štejejo kot navadni dokumenti javne uprave. Vrhovno sodišče dodatno določa, da imajo vladni memorandumi poseben status v zvezi s pravili glede dokazov v sodnih primerih in da obstajajo tehtni razlogi, ki upravičujejo varovanje zaupnih razprav vladnih konferenc. Dokumenti vladnih konferenc so arhivirani v nacionalnih arhivih s klavzulo, ki ureja dostop do teh dokumentov. Sekretar vlade, ki je upravni vodja Urada predsednika vlade, pa deluje tudi kot sekretar vladnih konferenc (Government, 2012).

Seje državnega sveta običajno potekajo vsak petek v kraljevi palači v Oslu. Na takšni seji so predstavljene zadeve, o katerih je predhodno že razpravljala vlada na svoji konferenci, vendar pa ustava v 28. členu določa, da mora o pomembnih zadevah obravnavati še državni svet s kraljevim odlokom (Royal Decree). To so zadeve v zvezi z imenovanjem in odpuščanjem višjih uradnikov v javni upravi, predlogom državnega proračuna, poročili norveškega parlamenta, sankcioniranjem zakonodaje, ki jo je sprejel parlament, zadeve glede začasnih odlokov in tiste o katerih mora obvezno odločati kralj. Poleg naštetega lahko med omenjene zadeve spadajo še razna sklepanja sporazumov z drugimi državami ali mednarodnimi organizacijami, odločitve v zvezi s prenosom kraljeve oblasti in pritožbe za posamične odločitve na prvi stopnji ministrstva, razen če to pravico do pritožbe izključuje zakon ali predpis (Constitution, Article 28 in Government, 2012).

Državni svet o teh zadevah podrobneje ne razpravlja, vendar pa ima kralj pravico, da lahko o čem tudi povpraša. Minister, ki je odgovoren za določeno zadevo, najprej ponudi pisno poročilo o tej zadevi v obliki memoranduma, jo predstavi in na koncu pojasni še oceno, mnenje in priporočilo v imenu svojega ministrstva. Seje državnega sveta se udeležujejo le ministri in kralj. Seje so na nek način namenjene kralju, z namenom, da mu državni svet uradno predstavi in pojasni zadeve, o katerih razpravlja. Seje so zelo pomembne, saj v splošnem velja, da kralj z zadevami ni seznanjen, dokler mu te niso predstavljene. Šele s tem, ko kralj posamezno zadevo potrdi, je odločitev tudi uradno sprejeta. Zadeve, ki se obravnavajo v državnem svetu, so avtomatično pod parlamentarnim nadzorom, saj ima parlament pravico do vpogleda v zapisnik seje (Government, 2012).

8.2.2 RAZMERJE MED DRŽAVNIM ZBOROM IN VLADO TER KRALJEVIM SVETOM

Norveški parlament je po stari zakonodaji obravnaval parlamentarne zadeve v dveh domovih. Zgornji dom se je imenoval Lagting in je predstavljal četrtno članov parlamenta, spodnji dom Odelsting pa so predstavljali preostali člani. Vsi zakoni so se pred sprejetjem obravnavali v obeh domovih, v primeru nestrinjanja celo dvakrat. Konec februarja 2007 pa je parlament s samo enim glasom proti sprejel ukinitve dvodomnosti. Posledica tega je novi zakonodajni postopek iz leta 2009, ki ureja, da so zakoni po novem predlagani v parlament s strani poslancev. Predlog zakona lahko predlaga tudi vlada preko člana državnega sveta (The Norwegian Parliament, 2009, str. 14).

Ustava dodeljuje parlamentu vrsto nadzornih funkcij, kot so na primer pregled evidenc oziroma odločitev državnega sveta, pregled pogodb ter pooblastil sklenjenih z drugimi državami in revidiranje državnih računov. Poleg tega je parlament odgovoren še za pravilno izvajanje sklepov vlade in za nadzor različnih centralnih vladnih agencij. Najpomembnejša funkcija parlamenta je nadzor vlade in njene politike. Precejšen nadzor ima parlament tudi nad izvajanjem javne uprave (Government, 2012).

Norveški parlament sam imenuje svojega predsednika, 5 podpredsednikov in sekretarja. Parlament se ne more sestati, če ni navzoča vsaj polovica njegovih članov. Kadar gre za sprejemanje ustavnih sprememb, morata biti navzoči vsaj 2/3 članov. Seje parlamenta so javne ali zasebne. Po novem pa se jih lahko udeležujejo tudi člani državnega sveta. Člani sveta imajo na javnih sejah sicer pravico sodelovati v vseh postopkih tako kot člani parlamenta, vendar pa nimajo pravice glasovati. Prav tako je brez glasovalne pravice tudi predsednik vlade. Na zasebnih sejah je sodelovanje članov državnega sveta s strani parlamenta omejeno (Government, 2012).

V skladu s 75. členom ustave so glavne naloge parlamenta sprejemanje ali razveljavljanje zakonov, najmanjše posojil v imenu Kraljestva, nadzor gospodarstva Kraljestva, zagotavljanje denarja za javne izdatke, parlament pa je tudi tisti, ki določi letne prihodke kraljeve družine ter celotnega dvorca. Državni svet mora parlamentu predložiti vse

evidence javnih naročil, predložena pa mu morajo biti prav tako vsa javna poročila in dokumenti ter vse pogodbe, ki jih je sprejel kralj v imenu države. Parlament ima med drugim pravico zahtevati, da se v zvezi z določeno državno zadevo pred njim zglesi vsakdo, ki je s to zadevo povezan, kar pa ne velja za člane kraljeve družine (izjema je le kraljeva princesa ali princ, ki opravlja kakršnekoli javne funkcije). Ena izmed nalog parlamenta je tudi, da vsako leto imenuje pet revizorjev, da preučijo stanje financ države ter dodatno osebo, ki nadzira delo celotne javne uprave in njenih zaposlenih (Constitution, Article 75 in Government, 2012).

8.2.2.1 VPRAŠANJE ZAUPNICE IN NEZAUPNICE

Po obliki vladavine je Norveška parlamentarna republika. To pomeni, da je parlament tisti, ki nadzira izvršilno vejo oblasti. Vlada je za svoje delo odgovorna parlamentu, od parlamenta pa je odvisen tudi njen obstoj. V primeru, da vlada ne uživa več zaupanja parlamentarne večine, mora odstopiti. Odnose med parlamentom in vlado urejajo številne ustavne prakse. Mednje spadajo tudi kršitve, ki lahko pomenijo odstop posameznega ministra ali celo odstop celotne vlade (The Norwegian Parliament, 2009, str. 14).

Od leta 1980 pa do danes je bilo vsega skupaj predlaganih dvajset nezaupnic, vendar so bile le redko sprejete. Od leta 1905 je bila vlada zaradi izglasovane nezaupnice odstavljena zgolj dvakrat. S tem, ko vlada zahteva glasovanje o zaupnici, na nek način zagrozi parlamentu s svojim odstopom, če je ta ne bo podprl glede določenega vprašanja oziroma zadeve. Lahko bi rekli, da vlada izvaja pritisk nad parlamentom, hkrati pa tvega možnost svojega odstopa (The Norwegian Parliament, 2009, str. 14).

Poleg nezaupnice in zaupnice obstajajo še nekateri drugi vzroki, ki prav tako pomenijo odstop vlade. Vlada mora odstopiti, če na parlamentarnih volitvah ne uspe ponoviti zmage. Odstop lahko povzročijo še politična nesoglasja znotraj koalicijskih partnerjev, ko politična stranka želi spremembe v samem vodstvu stranke ali ko sam predsednik vlade želi odstopiti. Spremembe lahko prinese tudi smrt ali bolezen predsednika vlade. Odstop predsednika vlade pa posledično pomeni odstop celotne vlade (The Norwegian Parliament, 2009, str. 14).

8.2.2.2 POSLANSKA VPRAŠANJA IN INTERPELACIJA

Poslanska vprašanja in interpelacija so namenjena posameznim članom vlade. Na ta način je članom parlamenta dana možnost, da si pridobijo informacije o določenih zadevah od posameznih ministrov glede določenega političnega vprašanja. Poslanska vprašanja so lahko pisna in ustna. Ustna vprašanja so na razporedu skoraj vsak teden med zasedanjem parlamenta. Ta vprašanja niso v naprej predložena, čeprav so člani pred zasedanjem obveščeni, kateri ministri se bodo udeležili razprave. Pisna vprašanja pa so kratka in obravnavajo posebne zadeve (Stortinget Rules of Procedure, 2009, str. 42-43).

Interpelacija je bolj formalen način predložitve vprašanja. Namenjena je bolj obširnim zadevam večjega političnega pomena in pogosto vodi do razprave. Predsednik vlade ali minister, ki ga interpelacija zadeva, mora pisno obvestiti predsednika parlamenta, da želi odgovoriti na interpelacijo. Sledi razprava v parlamentu, kjer najprej interpelator pojasni vsebino interpelacije in zadevni minister odgovori na vprašanje. V razpravo pa se lahko na kratko vključijo tudi drugi ministri in člani parlamenta. Obravnava interpelacije ne sme trajati dlje kot uro in 30 minut. Odgovor interpelacije mora biti podan brez neupravičenih odlašanj, najpozneje v enem mesecu po vložitvi interpelacije (Stortinget Rules of Procedure, 2009, str. 42-43).

8.3 PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NORVEŠKO

Norveška vlada se od slovenske razlikuje predvsem v tem, da je pri svojem odločanju vezana na kralja. Formalno velja, da je kralj dolžan prisluhniti svojemu svetu, ki mu poroča o vsem dogajanju v parlamentu, o vseh zakonih, ki jih je parlament sprejel, vendar pa je končna odločitev njegova. Če se kralj s sprejetim zakonom ne strinja, mu zakona preprosto ni potrebno sprejeti. V praksi pa temu ni ravno tako. Kralj načeloma ne povzroča nobenih težav vladi pri njenem delovanju, saj je danes njegova funkcija zgolj reprezentativna. Vseeno pa se brez njegove uradne razglasitve zakon ne more sprejeti. Slovenska ustavna ureditev za »šefa« države določa predsednika republike. Njegova reprezentativna funkcija je v primerjavi z norveškim kraljem določena že v ustavi. Slovenski predsednik tako nima nobenega formalnega mehanizma za nadzor vlade. Kljub temu bi lahko rekli, da sta si funkciji slovenskega predsednika in norveškega kralja glede vpliva na delovanje vlade zelo podobni. Oba sodelujeta pri sestavi vlade in oba razglašata nove zakone.

Ključnega pomena obeh vlad je parlamentarno zaupanje. Norveška izvršilna veja oblasti za svoje delovanje ne potrebuje dovoljenja s strani parlamenta. Potrebuje pa večinsko strinjanje parlamenta z njenimi odločitvami, da lahko funkcionira. V primeru, da njenemu delovanju nasprotuje večina v parlamentu, mora vlada odstopiti. Enako velja pri nas. Vlada brez parlamentarne večine, ki potrjuje njene predloge, ne more delovati. Vendar pa za razliko od norveške vlade, naša vlada že za pričetek svojega delovanja potrebuje potrditev parlamenta.

Vladne konference potekajo na Norveškem enkrat tedensko. Prav tako pri nas potekajo redne seje vlade enkrat na teden, poleg rednih sej pa poteka delo naše vlade še na dopisnih sejah. Moč predsednika vlade je v obeh volilnih sistemih izrazita. Lahko bi rekli, da predsednika obeh vlad vodita in usmerjata izvršilno vejo oblasti kot tudi celotno državo.

Mehanizmi nadzora parlamenta nad vejo izvršilne oblasti so v obeh volilnih sistemih skoraj enaki.

9 ZAKLJUČEK

V našem delu smo skušali potrditi hipotezo, da norveški volilni sistem v primerjavi s slovenskim volilnim sistemom omogoča učinkovitejše delovanje vlade zaradi številnih razlik med njima. Vendar pa po analizi obeh volilnih sistemov lahko ugotovimo, da je norveški volilni sistem v določenih delih zelo podoben slovenskemu proporcionalnemu sistemu.

V obeh državah poteka razdelitev mandatov na dveh ravneh. Najprej na ravni volilnih enot, kjer za oba sistema velja načelo, da se en poslanec voli na približno enako število prebivalcev in kasneje na ravni države.

Proporcionalno razdelitev mandatov določa norveška ustava v 59. členu. V primerjavi z našo razdelitvijo se razlikuje v tem, da Norvežani za razdelitev uporabljajo modificiran Sainte-Lagüejev količnik. V praksi to pomeni nekoliko večjo porazdelitev poslanskih sedežev med politične stranke, ki so dobile dovolj glasov in prišle v Stortinget. Uporaba prvega delitelja 1,4 namesto enice prinese veliko večjo proporcionalno sestavo parlamenta in hkrati pomeni nekoliko težjo pridobitev prvega stolčka za manjše politične stranke. V Sloveniji uporabljamo za razdelitev mandatov Droopov količnik, ki ga kombiniramo z D'Hondtovo formulo. Takšna porazdelitev prav tako prinese proporcionalno sestavo parlamenta, saj se na ravni volilne enote podeli precej večje število mandatov. Kljub temu pa je takšen način razdelitve morda malo bolj naklonjen večjim političnim strankam.

V obeh primerih praviloma politična stranka, ki je dobila večino glasov na volitvah, sestavi vladno koalicijo. Vladno koalicijo po našem volilnem sistemu običajno prvi poskuša sestaviti mandatar tiste politične stranke, ki je na volitvah zmagala. Kljub zmagi na volitvah ena samo politična stranka nima dovolj glasov, da bi lahko sama kot parlamentarna večina vladala. Zato se v koalicijo poveže s tistimi političnimi strankami, s katerimi si je glede na politični program podobna. Vlada na ta način dobi mandat od zakonodajne veje oblasti, kateri je hkrati politično odgovorna. V primeru, da mandatar ne more sestaviti vladne koalicije v zato predvidenem času, sledijo (že prej opisane) sankcije. Na Norveškem poteka to malce drugače. Vodja politične stranke, ki je zmagala na volitvah, je po navadi res tisti, ki sestavi vladno koalicijo. Vendar pa ni potrebno, da ta koalicija oziroma vlada uživa absolutno večino parlamentarne podpore, saj zadostuje že relativna večina – manjšinska koalicija. Poleg tega ni nujno, da parlament takšno vlado sploh podpira, dovolj je, da jo zgolj tolerira oziroma dopusti. Norveška vlada tako ne potrebuje pozitivne zaupnice, da lahko začne delovati. Izbrani mandatar ima pravico, da se sam odloči, koga bo kot člana povabil v svojo vlado. Ko je vlada sestavljena in uradno imenovana s strani kralja, nastopi svojo funkcijo in začne z delom.

Takšen način sestave vlade je zelo hiter, saj običajno ne traja dlje kot 14 dni. To po eni strani predstavlja veliko prednost. V Sloveniji smo na primer ravno v času gospodarske krize doživeli padec vlade in namesto da bi se posvečali ključnim zadevam, kot so

sprejetja raznih protikriznih ukrepov, smo se ukvarjali s sestavo nove vlade. Dolžnost padle vlade je sicer, da ostane na svojem položaju in opravlja vse tekoče ter nujne posle, dokler se ne vzpostavi nova vlada. Toda v našem konkretnem primeru to ni bilo mogoče, saj je parlament skoraj vse predloge s strani takratne manjšinke vlade zavračal. Razlogov za to je več, a dejstvo je, da smo nujno potrebovali novo vlado, ki bi hitro nastopila svojo funkcijo in začela sprejemati ukrepe. Slabost našega volilnega sistema tako je, da se ta res oblikuje zelo počasi. S tem, ko je novi predsednik vlade izvoljen, to še ne pomeni, da je izvoljena tudi nova vlada. Predsednik vlade mora najprej predlagati imenovanje ministrov, za to ima na voljo 15 dni. Nato se morajo imenovani ministri še predstaviti državnemu zboru. Vlada lahko nastopi svojo funkcijo, šele ko je imenovanih najmanj 2/3 ministrov, s tem da mora v roku treh mesecev dopolniti svoje izvršilno telo še s preostalo 1/3 ministrov. Drugače funkcija predsedniku vlade kot tudi ministrom preneha. Zato bi lahko rekli, da je bistvena prednost pri norveški sestavi vlade ta, da ta poteka veliko hitreje. Po drugi strani pa velja omeniti, da takšna hitra sestava vlade lahko pomeni tudi njen hiter padec. Res je, da vlada za imenovanje ne potrebuje pozitivne zaupnice, vendar pa mora za svoje delovanje vseeno imeti zaupanje večine v parlamentu. Drugače ji lahko kaj hitro izglasujejo nezaupnico. Enako velja za naš volilni sistem.

Proporcionalna volilna razdelitev mandatov podpira večstrankarsko vlado v obeh državah. Posledica takšne delitve mandatov je, da zagotavlja bolj sorazmerno porazdelitev poslanskih mest in omogoča ustrezno politično zastopanost tudi manjšim političnim strankam. Slabost takšne delitve je, da lahko tvori nestabilne vladne koalicije. Za Slovenijo so značilne predvsem večinske koalicije. Politične stranke, ki se pri nas povežejo v vladno koalicijo, predstavljajo večino parlamenta. V primeru, da katera izmed koalicijskih strank iz vlade izstopi, ta v parlamentu ne uživa več večinske parlamentarne podpore in načeloma sledi njen padec. Značilnost naše opozicije je ostrejši odnos do vlade. Lahko bi rekli, da zaradi želje po prevzemu oblasti deluje proti njej. Opazimo lahko, da je ta želja na trenutke tako močna, da opozicija deluje skorajda destruktivno in v škodo državi. Pravo nasprotje opisanemu predstavljajo norveške manjšinske koalicije. Te so na Norveškem postale že skoraj pravilo. Politične stranke, ki so dobile dovolj glasov in prišle v parlament, se prav tako povežejo v vladne koalicije. Pri tem pa ni nujno, da bo imela obstoječa vlada za sabo v parlamentu večinsko koalicijo, lahko ima manjšinsko. Manjšinska koalicija posledično pomeni tudi manjšinsko vlado. Takšna vlada sicer lahko deluje, vendar potrebuje poleg koalicijske podpore še podporo strank iz opozicijskih vrst, saj sama ne dosega potrebne večine in zato ne more sprejemati odločitev. V splošnem velja, da so manjšinske koalicije neučinkovite in nestabilne. Vendar primer Norveške dokazuje ravno nasprotno. Norveška je država, ki je v vsem svojem obstoju doživela vrsto manjšinskih koalicij in le dve večinski. Iz tega lahko sklepamo, da so Norvežani veliko bolj naklonjeni pogajanju med koalicijo in opozicijo ter bolj odprti do predlogov s strani vlade kot mi. Ravno to pa je vzrok, da njihova vlada učinkovitejša kot slovenska.

Z analizo volilnih sistemov smo prišli tudi do spoznanja, da menjava proporcionalnega volilnega sistema z večinskim, Sloveniji ne bi prinesla nobenih večjih prednosti. Ena od sprememb bi bila, da bi vladno koalicijo sestavljalo manj političnih strank. S tem bi se

skrajšala tudi medkoalicijska pogajanja in vlada bi bila učinkovitejša. Po našem mnenju učinkovitost vlade v celoti ne izvira le iz volilnega sistema, marveč tudi iz odnosa izvoljencev ljudstva do demokracije. Volilni sistem predstavlja obligacijo oziroma ključ, po katerem se sestavi vlada, ta pa brez določene stopnje moralnih vrednot akterjev ne more učinkovito in uspešno delovati. Zato sklepamo, da naš volilni sistem prav tako ni v ničemer slabši od norveškega, negativni prizvok ustvarjajo le izvoljenci ljudstva s svojim delovanjem v parlamentu.

Na podlagi predstavljene analize smo tako odgovorili na svoji raziskovalni vprašanji in hipotezo le delno potrdili. Tako menimo, da je učinkovitost vlade v večji meri odvisna od osebnega dojetja funkcije poslanca. To pomeni, da je učinkovitost vlade predvsem odvisna od delovanja in obnašanja njenih članov ter poslancev in ne toliko od samega volilnega sistema. Noben volilni sistem ne more nadomestiti nekonstruktivnega ali celo nedržavotvornega obnašanja izvoljencev ljudstva, ki je posledica zamenjave prioritet.

Slovenija je v primerjavi z Norveško zelo mlada demokracija, ki se mora še marsičesa naučiti. Norveška ima glede na svojo dolgo zgodovino obstoja veliko več izkušenj s tem, kako vladati, predvsem pa se njeni predstavniki zavedajo, da so na položaj izvoljeni v imenu ljudstva in da v prvi vrsti delajo za dobrobit države ter njenih prebivalcev. Pri naših strankah pa imamo občutek, da v prvi vrsti delajo za dobrobit strankarskih interesov, ne glede na interese države. Po našem mnenju ima velik vpliv na delovanje parlamenta, in s tem seveda tudi vlade, odnos poslancev do svoje funkcije, ne glede na volilni sistem. To potrjuje tudi dejstvo, da na Norveškem lahko deluje tudi manjšinska vlada, kar je pri nas skorajda nemogoče. Kot je bilo že omenjeno, je Norveška stara parlamentarna demokracija, kar za naš sistem ne moremo trditi. Verjetno bo potrebno še veliko časa, da bodo imeli naši izvoljenci ljudstva prioritete in moralne vrednote primerljive z norveškimi kolegi.

LITERATURA IN VIRI

1. BERGMAN, Torbjørn, C. Müller Wolfgang in Strøm Kaare (2006). *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies*. Oxford University Press Inc., New York.
2. BLAIS, André (1991). *The Debate over Electoral System*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1601505?uid=3739008&uid=2&uid=4&sid=21101160382321>
3. DR. MILAN ZVER, EVROPSKI POSLANEC (2012). *Zakaj večinski volilni sistem?* Privzeto 12.1.2012 na: <http://www.milanzver.eu/sl/mediji/577-zakaj-veinski-volilni-sistem>.
4. DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE (2011). *Volitve in volilni sistem*. Privzeto 26.4.2012 na: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/PolitichniSistem/VolitveInVolilniSistem>.
5. ĐUKANOVIĆ, Dragan (2006). *Izborni sistemi u zemljama nastalim na području nekadašnje Jugoslavije*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8555/2006/0025-85550604513D.pdf>.
6. ENCYCLOPEDIA OF THE NATIONS (2012). *Norway - Politics, government, and taxation*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Europe/Norway-POLITICS-GOVERNMENT-AND-TAXATION.html>.
7. ENOTES (2012). *Politics of Norway*. Privzeto 30.8.2012 na: http://www.enotes.com/topic/Politics_of_Norway.
8. EUROPEAN ELECTION DATABASE (2012). Privzeto: 30.8.2012 na: http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/norway.
9. FERFILA, Bogomil (2009). *The Nordic Countries: A Comparative Approach*. Faculty of Social Sciences, Ljubljana.
10. FERFILA, Bogomil (2009). *Z znanjem na potovanje*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
11. GABER, Slavko (1996). *Volilni sistemi*. Krtina, Ljubljana.
12. GRAD, Franc (2000). *Parlament in vlada*. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
13. GRAD, Franc (2004). *Volitve in volilni sistem*. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
14. GRAD, Franc, Andrej Lukšič in Saša Zagorc (2003). *Študija izvedljivosti: ustavno-pravni in politološki vidiki, uvajanje e-volitev v RS*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://e-uprava.gov.si/eud/e-uprava/evolitve-priloga1.doc>.
15. GRAD, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan (1999). *Državna ureditev Slovenije*. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
16. GOVERNMENT (2012). *The government at Work*. Privzeto 10.6.2012 na: <http://www.regjeringen.no/en/the-government/the-government-at-work.html?id=443781>.
17. GROFMAN, Bernard in LIJPHART, Arend (2002). *The evolution of electoral and party systems in the Nordic countries*. Agathon Press, New York.

18. INTERNATIONAL IDEA (2012). *Norway: Governmental, Decentralized – and Trusted*. Privzeto 19.6.2012 na: http://www.idea.int/publications/emd/upload/EMD_CS_Norway.pdf.
19. KAUČIČ, Igor in Franc Grad (2003). *Ustavna ureditev Slovenije*. GV Založba, Ljubljana.
20. KAUČIČ, Igor in Franc Grad (2007). *Ustavna ureditev Slovenije*. GV Založba, Ljubljana.
21. KAUČIČ, Igor in Franc Grad (2008). *Ustavna ureditev Slovenije*. GV Založba, Ljubljana.
22. *Kingdom od Norway, Public Administration Country Profil* (2006). Privzeto 30.8.2012 na: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan023320.pdf>.
23. KLINGEMANN, Hans-Dieter (2009). *The Comparative Study of Electoral Systems*. Oxford University Press Inc., New York.
24. KOCJANČIČ, Rudi, Ciril Ribičič, Franc Grad in Igor Kaučič (1998). *Ustavno pravo Slovenije*. Visoka upravna šola, Ljubljana.
25. KRAŠOVEC, Alenka (2007). *Volilne študije*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
26. LOVDATA (2012). *Norwegian Laws in English*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://www.lovdata.no/info/lawdata.html>.
27. MADS T. Andenaes in Wilberg Ingeborg (1987). *The Constitution of Norway, a Commentary*. Univ.-Forl., Oslo.
28. MATTILA, Mikko in Tapio Raunio (2012). *Government Formation in the nordic Countries: The Electoral Connection*. Privzeto 5.9.2012 na: <http://content.epnet.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pdf10/pdf/2002/7QD/01Sep02/7195849.pdf?T=P&P=AN&K=7195849&EbscoContent=dGJyMNHr7ESeprA40dвуOLCmr0qeprZSsq24SbKWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGurkmuqbRIuePfgexy%2BEu3q64A&D=a9h>.
29. M. COLOMER, Joseph (1996). *Political Institutions in Europe*. Routledge, New York.
30. METINA LISTA (2012). *Večinski vs. proporcionalni sistem*. Privzeto 13.1.2012 na: <http://metinalista.si/vecinski-vs-proporcionalni-sistem/>.
31. MINISTRY OF LOCAL GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT (2012). *Election Regulations*. Privzeto 19.6.2012 na: http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Kampanjer/valgportal/Regelverk/Regulations_2003_EN_170609.pdf
32. MMC RTV SLO (2012). *Drugi volilni sistemi*. Privzeto 24.4.2012 na: <http://www.rtvlo.si/strani/drugi-volilni-sistemi/302>.
33. MMC RTV SLO (2012). *Proporcionalni volilni sistem*. Privzeto 24.4.2012 na: <http://www.rtvlo.si/strani/proporcionalni-volilni-sistem/301>.
34. NORRIS, Pippa (1997). *Choosing Electoral Systems: Proportional, Majoritarian and Mixed Systems*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/IPSR%20Choosing%20Electoral%20Systems.pdf>.
35. NORTON, Philip (1993). *Does parliament matter?* Harvester Wheatsheaf, London.

36. NORWAY, THE OFFICIAL SITE IN THE UNITED STATES. *Government*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://www.norway.org/aboutnorway/society/political/government/>.
37. PANGERC, Janja (2007). *Politične in družbene posledice uvedbe različnih volilnih sistemov*. Privzeto 30.8.2012 na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/pangerc-janja.pdf>.
38. POGORELEC, Janez (2006). *Politična odgovornost*. Uradni list Republike Slovenije d.o.o., Ljubljana.
39. PREDSEDNIK VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE (2012). *Predpisi, ki se nanašajo na delovno področje organa*. Privzeto 26.4.2012 na: <http://www.kpv.gov.si>.
40. *Republika Slovenija, predčasne volitve v državni zbor*. Privzeto 5.9.2012 na: <http://www.delo.si/assets/media/other/20120304//Prevod%20poro%C4%8Dila%20OVSE%20o%20izrednih%20volitvah%20v%20Sloveniji.pdf>.
41. ROMMETVEDT, Hilmar, Zajc Drago (2005). *Internacionalizacija nacionalnih parlamentov*. Privzeto 30.8.2012 na: http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20054-6_Rommetvedt_Zajc.pdf.
42. R. SHAFFER, William (1998). *Norwegian Parties and the Party System: Steadfast and Changin*. Privzeto 21.6.2012 na: http://dikul.uni-lj.si.nukweb.nuk.uni-lj.si/V/RDRJHMMD8UA79NX6RX8AYPDFV7TDM9GLH8HTH46U7L87B9U573-17757?func=meta-3&short-format=002&set_number=032308&set_entry=000001&format=999.
43. *Seznam volilne zakonodaje*. Privzeto 26.4.2012 na: <http://www.dvk.gov.si/volitve/dz2000/svz.html>.
44. SLOVENSKE NARODNE PESMI (2012). *Dan samostojnosti*. Privzeto 30.8.2012 na: http://www.narodne-pesmi.si/index.php?lang=&option=calendar&event_id=25&stran=Koledar#tab-tabs-4.
45. STORTINGET (2009). *Stortinget The Norwegian Parliament, Rules of procedure*. Privzeto 10.6.2012 na: www.stortinget.no/Global/pdf/Diverse/StortingetsForretENGELSK.pdf.
46. STORTINGET (2009). *The Constitution – complete text*. Privzeto 15.6.2012 na: <http://www.stortinget.no/en/In-English/About-the-Storting/The-Constitution/The-Constitution/>.
47. TOMŠIČ, Matevž in Vehovar Urban, (2006). *Kakovost vladanja v starih in novih članicah evropske unije*. Privzeto 30.8.2012 na: http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20063-4_Tomsic_Vehovar.pdf.
48. *The Norwegian Paliament*. Privzeto 19.6.2012 na: http://www.stortinget.no/Global/pdf/Hovedbrosjyre%20div%20spr%C3%A5k/2009_eng_web.pdf.
49. TOPLAK, Jurij (2000). *Volilni sistem in oblikovanje volilnih enot*. Nova revija, Ljubljana.
50. TOPLAK, Jurij (2001). *Spremembe Ustave Republike Slovenije*. Univerza v Mariboru - Pravna fakulteta, Maribor.
51. UNTER –PARLIAMENTARY UNION (2012). *Norway Stortinget (Parliament)*. Privzeto 30.8.2012 na: http://www.ipu.org/parline/reports/2239_B.htm.

52. VISUAL HISTORY OF THE WORLD, *Norway*. Privzeto 30.8.2012 na:
<http://66.84.15.77/Visual%20History/01norway1.htm>.
53. VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE (2010). *Oblikovanje Vlade*. Privzeto 26.4.2012 na:
http://www.vlada.si/si/o_vladi/organiziranost_in_pristojnosti/oblikovanje_vlade.
54. VOLLAN, Kåre. *Norway: Governmental, decentralized – and trusted*. Privzeto
 30.8.2012 na:
http://www.idea.int/publications/emd/upload/EMD_CS_Norway.pdf.
55. *Študija izvedljivosti, ustavno – pravni in politološki vidiki, uvajanje e-volitev v RS*.
 Privzeto 26.4.2012 na:
[http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K2633A9BFD03509F2C1256E52005D938F/\\$file/Evolutve_ustavnopravni_in_politoloski_vidiki.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K2633A9BFD03509F2C1256E52005D938F/$file/Evolutve_ustavnopravni_in_politoloski_vidiki.pdf).
56. WIKIPEDIA (2012). *Parliament of Norway*. Privzeto 30.8.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Parliament_of_Norway.
57. WIKIPEDIA (2012). *Elections in Norway*. Privzeto 30.8.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Elections_in_Norway.
58. WIKIPEDIA (2012). *Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee*.
 Privzeto 30.8.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Norwegian_Parliamentary_Intelligence_Oversight_Committee.
59. WIKIPEDIA (2012). *Counties of Norway*. Privzeto 30.8.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Counties_of_Norway.
60. WIKIPEDIA (2012). *Cabinet of Norway*. Privzeto 30.8.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Cabinet_of_Norway.
61. WIKIPEDIA (2012). *Jens Stoltenberg*. Privzeto 30.8.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Jens_Stoltenberg.
62. WIKIPEDIA (2012). *Harald V of Norway*. Privzeto 30.8.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Harald_V_of_Norway.
63. WIKIPEDIA (2012). *Volilne enote v Sloveniji*. Privzeto 5.9.2012 na:
http://sl.wikipedia.org/wiki/Volilne_enote_v_Sloveniji.
64. WIKIPEDIA (2012). *List of Norwegian governments*. Privzeto 5.9.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Norwegian_governments.
65. WIKIPEDIA (2012). *Monarchy of Norway*. Privzeto 5.9.2012 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Monarchy_of_Norway.
66. WIKIPEDIA (2012). *Norway*. Privzeto 5.9.2012 na:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Norway>.